

ÇOCUKLUĞUN KEŞFİ

Çocukluk ile ilgili yapılan tarihi araştırmaların öncüsü olarak bilinen Aries (1962), 1600'lere kadar bir çocukluk kavramının olmadığını ortaya koymuştur. Çocukluğun tarihsel sürecine yönelik araştırmalara Fransa, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletlerinin öncülük ettiği belirtilmektedir. Fransa'da Aries'in 1960'taki çalışmalarıyla başlayan çocukluk tarihi araştırmalarına dilbilim, antropoloji, aile tarihi, eğitim tarihi, sanat tarihi gibi farklı bilim dallarından da katkı sunulmuştur (Onur, 2005).

Evensel beyannameleri dikkate aldığımızda çocuk kavramının tanımına daha net bir şekilde ulaşabiliriz. Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen çocuk hakları sözleşmesine göre 18 yaş altındaki her insan çocuk olarak tanımlanmıştır.

İlk Çağ ve Orta Çağ'da Çocukluk

Çocukluk ile ilgili araştırmalar bizleri antik çağa kadar götürmektedir. Antik çağda çocuğa bakış açısı yasalar ve toplumun kültürel yapısı içerisinde eğitilmesi gereken küçük bir yurttaş boyutundadır (Elkind, 1999). Bu dönemde yerleşik hayata geçilmesi söz konusudur ve insanların verimli topraklar bularak yerleşik düzene adım atmasıyla beraber çocuğun toplum içindeki rolü ve önemi zamanla değişmiştir. Yeni sorumluluklar verilen çocukların toplumsal yükümlülüğü artmıştır (Marlow, 1977). Çocukların milattan önceki dönemde hayatlarını araştırılan bilim insanlarının oyun ile ilgili bulguları ilgi çekicidir. Mısır'da yapılan arkeolojik çalışmalar sonucu antik dönemde çocukların çeşitli oyuncaklarla oynadıkları ortaya çıkmıştır.

İlk çağ dönemi ile ilgili dikkat çeken yerlerden biri antik Yunan'dır. Antik Yunan'da çocuklar birçok diğer toplumda olduğu gibi cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmıştır. Yunan düşünürlerinin erkek çocuklar lehine yorumları etkili olmuş ve daha zeki olduğu düşünülen erkekler eğitim alırken kız çocukları eğitimden uzak bırakılmıştır. Çocukluk ile ilgili yapılan araştırmalar antik dönem için sınırlı görülmektedir. Ortaçağ ve modern dönem için daha geniş değerlendirmelere ve bulgulara ulaşılabilirdiğini söylemek mümkündür.

Ortaçağ Avrupa'sında (6. – 15. yüzyıl), çocukluğun farklı bir yaşam dönemi olarak tanınması ya çok az tanınıyordu ya da hiç olmadığı belirtilmiştir (Berk, 2013). Bu dönemde genel olarak çocuklara yönelik özel haklar veya farklı muamele olmadığından bahsedilmektedir. İlk Çağ'da olduğu gibi Orta Çağ'da da çocukluğun az da olsa yaşandığını söyleyebiliriz. Çocukların çeşitli oyunlar kurduğundan bahsedilir ve bowling, kroket, misketlerle oynadığı söylenmiştir. Fırıladağın bir Orta Çağ oyuncağı olduğu belirtilirken aynı zamanda tuğladan, taştan, topraktan, kilden çeşitli oyuncaklarla oynadığı, tahta ve kumaştan kuklalar yapıldığı ortaya konmuştur. Kumdan kale ve şehirlerin yapıldığı oyuncak şeklinde dizginlerini ellerinde tuttıkları atlarla oynadıklarından bahsedilmektedir. Orta Çağ sonlarına doğru uçurtma kullanılmış, saklambaç, sobe gibi oyunların oynanmaya başlandığı gözlenmiştir (Johnston, 2011).

Modern Çağ'da Çocuk

17. yüzyıl aydınlanma dönemi, insan onuru ve saygısını ön planda tutan felsefelerle karakterize edilmiştir. Örneğin, önde gelen İngiliz filozoflardan John Locke, çocuklara ilişkin "tabula rasa" veya "boş levha" görüşünü savunmuştur (Berk, 2013). Bu duruma göre eğer çocukların zihni "boş levha" olarak görülüyorsa, çocuk yetiştirmenin amacı olumlu gelişimi etkilemektir. Konuya ilişkin aktarılan bilgiler ışığında "boş levha" görüşü sonrasında meydana gelen durum şöyle özetlenmiştir:

- Çevrenin çocuk gelişimi üzerindeki etkisi artırıldı.
- Çeşitli gelişimsel yörüngeler için daha fazla olasılık sağlandı.
- Çocukluk giderek benzersiz bir gelişim dönemi olarak kabul edildi.

18. yüzyılda Fransız filozof Jean Jacques Rousseau çocuk merkezli bir felsefe ortaya atmıştır (Berk, 2013). Tabula rasa perspektifinin aksine, çocuk merkezlilik, çocukların kendi gelişimlerinde aktif aktörler olduğu görüşünü içermektedir. Bu görüşe göre yetişkinlerin rolü, gelişimin her benzersiz aşamasında çocuğun bireysel ihtiyaçlarına yanıt vermektir. Bu görüşün sonuçları, özgün eğitime odaklanmayı, çocukları çocuk işçiliğinden koruyacak yasaların getirilmesini, sevgi dolu ve şefkatli ebeveynlerin gelişimsel yararlarına vurgu yapılmasını ve artık ergenlik olarak bilinen benzersiz gelişim aşamasının başlatılmasını içermektedir (Kerr, 2022).

20. yüzyılın ikinci yarısına kadar çocukların doğuştan iyi olduğu, beslenmesi ve geliştirilmesi gereken potansiyellerle doğduğu düşünülmemiştir. Çocukluk ve ergenlik, yetişkinlikten ayrı, yaşamın farklı aşamaları olarak kabul edilmiştir. Ergenliğin çocukluk ve yetişkinlikten ayrı, benzersiz bir yaşam

evresi olarak görülmesi 1900'lerin başına kadar mümkün olmadığı vurgulanmıştır (Kerr, 2022). 1989 yılına gelindiğinde BM Çocuk Hakları Sözleşmesi Somali ve Amerika Birleşik Devletleri dışındaki tüm ülkeler tarafından onaylanıp imzalanmıştır. Çocuklara atfedilen özel statünün güçlü bir göstergesi olarak çocuk hakları sözleşmesi, çocukları ve ergenleri pasif ve korunmaya muhtaç varlıklar olarak değil, hakları olan aktif aktörler olarak sunmuştur (Kerr, 2022).

Erken Modern Dönem Avrupa'sında çocukluğun inşası ve modernleşmesi sürecine etki eden toplumsal gelişmeler kısaca;

çocuk masumluğu düşüncesinin ortaya çıkması,

bireyselleşme,

aile yapısındaki değişiklikler,

sanayileşme,

çocuk ölümlerindeki düşüş,

matbaanın icadı ve okullaşma olarak listelenebilmektedir (Özcan, 2019).

Türkiye'de Çocukluk

Türkiye'de çocukluğun tarihsel bağlamda gelişimi ile ilgili araştırmalara az da olsa rastlamak mümkündür. Ancak araştırmaların modern tarihteki çocukluk gelişimi ile doğru orantılı olmadığını söyleyebiliriz. Batılı kaynaklarla karşılaştırıldığında Türkiye'de çocukluğun gelişimi hakkında tarihsel kayıt, bilgi ve belge bulmanın zor olduğu ifade edilmektedir (Onur, 2005; Lindberg Ahioğlu, 2012). Bu konuda araştırma için biyografi, anı, günlük gibi kayıtları inceleme yöntemine başvurulduğu söylenebilir. Ayrıca edebiyat tarihi, tıp tarihi, arkeoloji, etnografi gibi bilim dallarında çalışma yürüten insanların yaptığı araştırma sonuçlarının da değerlendirildiğini belirtebiliriz. Osmanlı dönemi ile ilgili araştırmalara değinen Onur (2005), çocuk sevgisinin fazla olduğunu ancak bunun yanında özellikle eğitim aşamasında dayakla terbiyenin uzun süre boyunca Türk toplumunda etkili kaldığını belirtmiştir.

Bu döneme ilişkin ortaya konulan dikkat çekici davranışlardan biri de ebeveynlerin çocukları korkutmasıdır. Günümüzde de çocukların korkutulduğuna şahit oluruz ancak bu davranışın geçmişte daha yoğun yaşandığı ile ilgili açıklamaları literatürde görebiliriz (Onur, 2005; Lindberg Ahioğlu, 2012).

Cumhuriyet dönemi sonrası çocukların günlük yaşamlarında değişiklik olup olmadığı ile ilgili kaynaklara bakıldığında rekreasyon faaliyetleri dediğimiz serbest zaman etkinlikleri konusunda önemli gelişmelere rastlamak zor ancak Cumhuriyet dönemi ile beraber eğitimde cinsiyet ayrımının azaldığı ve ücretsiz eğitim ilkesinin benimsendiği söylenebilir. Cumhuriyet sonrası çocukların dayak ve ezbercilikle ilgili sorunlarının devam ettiği, geleneksel öğelerle eğitimin devam ettiği (Lindberg Ahioğlu, 2012; Onur, 2005) eleştirilerinin olduğunu da belirtmekte fayda vardır.

ÇOCUK KORUMA İHTİYACI VE ÇOCUK İSTİSMARI

Çocuklar, her toplumun temel taşları ve geleceğin liderleri olarak kabul edilirler. Çocuk da yetişkin insan gibi temel insan haklarına saygı gösterilmesi gereken bir bireydir. Ayrıca çocukların özel hakları vardır. Çocukların korunması, eşitlik, adalet ve insan haklarıyla uyumlu bir toplumun oluşturulmasına katkıda bulunur. Çocukların haklarına saygı göstermek, toplumun insan hakları standartlarına olan bağlılığını gösterir. Çocukların gelişmesi ve yetiştirilmesi sırasında çocukları koruma sorumluluğunu üstlenmiş yetişkinlerin olumsuz tavır, düşünce ve davranışları, okul, sokak ve sosyal hayat gibi çeşitli ortamlarda, "istismar ve ihmal" kavramlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Spor alanında etkinlik gösteren çocuklar da tıpkı diğer sosyal alanlardaki çocuklar gibi zaman zaman çeşitli tehlikelerle karşılaşabilirler. Farklı kurumlardaki çocuk istismarı olaylarının gün yüzüne çıkması, akademik araştırmaların bu kurumları ve bu kurumlarda yaşanan istismar olgusunu ele almasına sebep olmuştur. Bu noktada, çocuk koruma sporda hayati bir öneme sahiptir ve spor çevresi, çocukların güvenliğini sağlama ve onların sağlıklı gelişimini destekleme sorumluluğunu taşımaktadır. Çocukların spor ortamında değerli deneyimleri yaşayabilmesi için spor ortamlarının güvenli ve koruyucu olması şarttır. Spor ortamı, çocukları olumlu yönde etkilemekle birlikte, bazı risklere de maruz bırakabilir. Bu riskler fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar ve ihmal gibi tehlikeler olabilmektedir. Bu risk ve tehlikelerle başa çıkmak, sporun çocuğun gelişimi açısından değerini korumak, spor ortamında çocukları risk ve zararlı durumlardan korumak, spor topluluğunun ve paydaşlarının birinci önceliğidir. Kuşkusuz bu tehlikelerle baş etmek adına spor organizasyonları, etik kurallar, eğitim programları, raporlama ve ceza sistemleri gibi çocuk koruma stratejilerini hayata geçirmelidir.

İstismar ve ihmalin evrimsel gelişimi

İstismar ve ihmalin tarihsel evrimi, zaman içinde gelişen, kültürel, sosyal, ekonomik ve politik faktörlerin şekillendirdiği karmaşık ve çok yönlü bir konudur. İstismar ve ihmal hakkındaki tartışmaların genellikle çocuk ve yaşlı istismarı, aile içi şiddet ve diğer kötü davranış türleri dahil olmak üzere çeşitli biçimlere odaklandığını belirtmek önemlidir. İstismar ve ihmalin tarihsel evrimi şu sırayla olmuştur.

Erken toplumsal normlar:

Orta çağ ve erken modern dönemler:

Aydınlanma ve sanayi devrimi:

19.Yüzyıl Sonu - 20. Yüzyıl Başları:

Mary Ellen davası, çocuk istismarıyla ilgili alanda çalışanlar için önemli bir kilometre taşı olarak kabul edilmektedir. Emily Thompson adlı başka bir çocuğun davası da Mary Ellen davasından önce benzer bir örnektir.

20. Yüzyıl - Günümüz:

Sivil Haklar Hareketi ve feminist hareketler, içsel şiddet ve ayrımcılık konularına dikkat çekmiş, istismarın farkındalığını artırmıştır. Dünya Sağlık Örgütü, 2012 yılında açıklayıcı ve genel biçimde istismarı tanımlamıştır.

Devam eden zorluklar:

İlerlemelere rağmen, istismarın raporlanmaması, istismarı tanımlama konusundaki kültürel farklılıklar ve devam eden savunuculuk ve farkındalık ihtiyacı gibi zorluklar devam etmektedir.

Çocuk istismarı ve türleri

Yaygın olarak kabul edilen perspektife göre, istismar genellikle fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve ihmal olmak üzere dört ana kategoriye ayrılmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO, 2012) göre, istismar bir yetişkin, toplum ya da devlet tarafından kasıtlı ya da kasıtlı olmayan biçimde gerçekleştirilen hareket ve davranışları içerir ve çocukların sağlığını, fiziksel ve psikolojik gelişimini olumsuz etkiler.

Fiziksel istismar

Fiziksel bulguların gözle görülür olması dolayısıyla anlaşılabilirliği en kolay istismar türlerinden birisi olan çocuğun fiziksel istismarı; çocuğun fizyolojik bütünlüğüne, sağlığına ve gelişimine zarar veren ya da zarar verme ihtimali mevcut olan fiziksel güç kullanımlarıdır Genel anlamda yaygın olan fiziksel istismar biçimleri (vurma, tekmeleme, ısırma, yumruk atma, çizme, bir aletle dövme) yanında, spor alanındaki özgün istismar biçimlerine dair bazı örnekleri şu şekilde sıralamak

mümkündür.

Aşırı egzersiz uygulama

Antrenman ve eğitimin hedefini aşacak şekilde yoğun antrenman yaptırma
Sporcunun fiziksel kapasitesine uygun olmayan programlar oluşturma
Performans arttıran ya da ergenliği geciktirici ilaçlar kullanma
Kadın sporcuların adet(mens) dönemlerine müdahale etme bulunma
Aşırı rekabet hırsı nedeniyle ciddi yaralanma ve ölüm riskini arttırma
Bir alt veya üst sıklet için aşırı kilo alma ve verme

Duygusal İstismar

Duygusal istismar gündelik hayatta çok sık karşılaşılan, çocuğun etrafındaki yetişkinler tarafından uygulanan ve çocuğun kişiliğine zarar veren, duygusal gelişimini engelleyen eylemler ya da eylemsizliklerdir.

Spor ortamında karşılaşılan bazı duygusal istismar biçimleri şunlardır:

Çocuk ve genç sporculara yüksek sesle bağırma, küfretme
Sporculara aşağılayıcı biçimde davranma
Sporculara isim veya lakap takma
Sporcuların başarılarıyla alay etme
Sportif organizasyonlardan uzaklaştırma ve uzaklaştırma ile tehdit etme
Fiziksel zarar verme ile tehdit etme
Antrenörlerin ve ailelerin sportif başarı hırslarını çocuklara yansıtması
Tekrarlı biçimde olumsuz eleştiriler yöneltme
Performans nedenli sporcunun utandırılması veya küçük düşürülme

Cinsel istismar

Cinsel istismar, 18 yaşından küçük çocuğun, yetişkinlerin cinsel tatminini sağlamak amacıyla yetişkin ile çocuk arasında cinsel temas kurulmasıdır Cinsel istismar olarak değerlendirilen davranışlar şu üç alanda tanımlanabilir; temas içermeyen, temas içeren ve çocuğun cinsel sömürüsü.

Temas içermeyen cinsel istismar; Sözel tacizler/cinsel içerikli konuşma, Pornografi göstermek/izletmek, çocukla yüz yüze, telefonla veya internet üzerinden cinsel içerikli, müstehcen konuşmalar yapmak, teşhircilik, röntgencilik

Temas içeren cinsel istismar; Tacizcinin cinsel arzusunu çocuğun vücudunda gerçekleştirmesi, Çocuğa yönelik tecavüz biçimleri, çocuğun vücuduna dokunarak uygulanan cinsel şiddetin her türü, çocuğu bir başkasının erotik bölgelerine dokunmaya zorlamak veya buna maruz bırakmak

Çocuğun cinsel sömürüsü; Çocuğu pornografi malzemesi yapmak, Çocuğun fuhuşa zorlanması (Ticari cinsel sömürü) ve çocukların cinsel eylemler için kar amaçlı alımı ve satımı

Aile içi cinsel istismar: ensest

Aile içinde yaşanan cinsel istismar ensest olarak tanımlanır. Ensest ilişki, toplumsal normların dışında kabul edilen davranışları içeren bir cinsel istismar çeşididir. Cinsel istismar eylemini yapanları aile içi ve aile dışı olarak tanımlamak doğru olacaktır.

Çocuğa yönelik 4 basamaklı planlı istismar davranışı

1. Basamak - Cinsel istismara zihinsel katılım: Cinsel istismar üzerine fanteziler
2. Basamak - Suçun Hazırlanması: Çocuğun hayır deme yeteneğinin test edilmesi
3. Basamak - Suçun Gerçekleştirilmesi: Çocukta bağımlılık ve suçluluk duygularının teşvik edilmesi
4. Basamak - Deşifreye karşı eylemi güvence altına almak: Çocuğun manipülasyonu ve izolasyonu

Formun Üstü

İhmal

İhmal, istismarın pasif bir yansıması olarak değerlendirilebileceği gibi, çocukların haklarından, ihtiyaçlarından ve özgürlüklerinden yoksun bırakılması olarak tanımlanabilir. Spor ortamında görülen ihmal davranışları; eğitimcilerin çocuklara güvenilir bir spor ortamı yaratmaması, giyinme odaları ve duşların belirli standartlardan uzak ve yeterli hijyenik şartlarda olmaması, saha ve salon zeminlerinin oyuna sporcuya uygun olmaması, çocuklara sosyal ihtiyaçları için gerekli zamanın bırakılmaması, spor dalına özgü giysi ve ekipmanların temin edilmemesi, sağlık ve sakatlıklar konusunda çocukların yeterince bilgilendirilmemesi, spor için gerekli olan beslenme ihtiyacının karşılanmaması çocukların eğitimine yeterince ilgi gösterilmemesi veya okul eğitimi için zaman ayrılmaması. Çocukların spor ortamında istek ve beklentilerinin umursanmaması gibi sayılabilir.

Spor ortamında çocuk koruma ihtiyacı

Spor ortamında çocuk koruma çocuklarla ilgili ihmal, istismar ve risk faktörleriyle mücadele etmek amacıyla oluşturulan her türlü düşünce, eylem ve programı içerebilir. Sporda bireyleri koruma noktasında dört temel başlık altında toplanan hususlar şunlardır.

Sporcunun diğer bireylerden korunması
Sporcunun kendisinden korunması
Sporcunun sporcu arkadaşlarından ve ailelerinden korunması
Mesleğin ve spor dalının itibarının korunması

Çocukları her tür ortamda korumanın birincil sorumluluğu aileye aittir. Fakat aile çocukları risk ve tehlikelerden koruyamayacak durumdaysa ya da riskin bizzat sebebi ailesiyse böyle bir durumda yetkili kurum ve çevre faktörlerinin devreye girmesi gerekmektedir.

Çocuğa karşı istismarı önlemede çok boyutlu yaklaşım

Çocukları bilinçlendirmek

Aileleri bilinçlendirmek

Kurumları güçlendirmek

Kurumlar arası ilişki ve iş birliğini artırmak

Destek hizmetlerini sağlamak

Çocuklarımıza Neleri Öğretmeliyiz?

Temel çocuk hakları konusunda bilgilendirmek

Yardım alabilecekleri kişi-kurumlar hakkında bilgilendirmek

Kendi vücudu hakkında karar verme özgürlüğü olduğunu öğretmek

Yaşına uygun şekilde beden sınırları, aşk ve cinsellik hakkında bilgilendirme

Duyguları tanıma, algılama ve ifade etme becerisi kazandırmak

Hoş ve hoş olmayan dokunuşlar arasındaki farkı bilmesini sağlamak

Sınır koymak ve karşısındaki sınırları kabul etmesini, hayır deme becerisini kazandırmak

İyi sınırlar ile kötü sınırları ayırt edebilmesini öğretmek

Çocuğa yardım isteme hakkını öğretmek

İnternet ve cep telefonunu güvenli kullanım becerisi edindirmek

Çocukları risk ve tehlikelerden korumak ailelerin başlıca ve temel görevi olmakla beraber çoğu aile istismar ve ihmâl konularında olayla karşı karşıya geldiği noktada ne yapacağını bilemez durumdadır.

İşte bu bakımdan ailenin eğitilmesi, bilinçlendirilmesi, korunması ve destek mekanizmalarıyla donatılması çocuğu ilk elden koruyacak hamledir.

Aile İçinde Bilinçlenme İçin:

• Aile eğitimlerinden faydalanılması

- Aile içinde çocukla açık iletişimin teşvik edilmesi
- Cinsel gelişmenin kişilik gelişmesine paralel, doğal bir gelişim süreci olduğu bilinci ile cinsellik üzerinde konuşmanın ayıp, günah gibi kavramlardan ayıklanması, tabu olmaktan çıkarılması
- Çocuğa, bedenine rızası dışında kimsenin dokunamayacağını öğretilmesi, iyi ve kötü dokunuşların farkının anlatılması
- Çocuğa istemediği durumlar karşısında hayır demesinin ve yardım isteyebilmesinin önemli olduğu öğretilmesi
- Ailenin çocuğu güçlendirebilmesi için onu dinlemesi, inanması, koruması ve cesaretlendirmesi gerekmektedir.

Toplumsal Düzeyde Bilinçlenme İçin:

- Çocuk cinsel istismarının, devletin tüm kurumlarında ciddi bir toplumsal sorun olarak ele alınması
- Koruyucu ve önleyici yasaların caydırıcı, suça orantılı, rehabilitasyona yönelik olarak düzenlenmesi
- Toplumsal bilincin artması için broşürler, yayın ve eğitim yoluyla farkındalıklar oluşturulması
- Okullarda temel cinsel gelişim ve üreme sağlığı dersleri konularak, çocuğun kendi bedenini tanıması ve koruması için bilinçlendirilmesi
- Çocukların toplu olarak var olduğu okul, yuva, sportif ve kültürel tesisler vb. kurumlarda çalışanların bilgilendirilmesi, istismar ve ihmalle ilgili çocukların takibini yapan ve başvuru noktası olacak sorumlu kişilerin belirlenmesi (psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, okul rehberlik danışmanları vb.)
- Çocuk istismarlarıyla çalışacak kurumların yaygınlaştırılması, bu kurumlarda cinsel istismar konusunda uzmanlaşmış nitelikli meslek elemanı istihdamının artırılması(özellikle çocuklarla çalışan spor kulüpleri ve organizasyonlarında) ve kurumlar arası iş birliklerinin artırılması gerekmektedir.
- Spor ortamında ve diğer kurumlarda istismar ve ihmalle nasıl mücadele edilmeli?
- Çocuklarla çalışan her sportif kurum, istismar için risk analizleri yapmalı
- Personel sorumluluğu ön planda olmalı
- Sevgi ve güven içeren, korkudan uzak bir ebeveynlik yaklaşımı kullanılmalı
- Tüm çalışanlar için doğru davranış kuralları belgesi hazırlanmalı
- Çalışanların, çocukların sınırlarına nasıl saygı göstereceklerinin net kuralları konulmalı
- Şüpheli durumlar için acil durum planları oluşturulmalı
- Çocuklar ve aileler için şikâyet yolları net, erişilebilir ve şeffaf olmalı
- Çocuklar için düzenli eğitimler hazırlanmalı ve önleme yöntemleri konusunda bilgilendirmeler yapılmalı

- Çocukların istismar durumunda başvurabilecekleri yetkili kişiler belirlenmeli
- Çalışanlara istismar ve türleri konusunda düzenli eğitimler verilmeli

ÇOCUK KORUMAYA DAİR HUKUKİ DÜZENLEMELER

Bu bölümde çocuk korumaya dair hukuki düzenlemeler hakkında bilgi verilmektedir. Çocuk koruma çabalarının hukuki zeminini oluşturan uluslararası ve ulusal hukuk mevzuatı değerlendirilmektedir. 20. Yüzyılın başlarındaki bölgesel savaşlar ve I. Dünya Savaşı'nda yaşanan ölümlerin de ülkelerdeki çalışabilir nüfusun büyük çoğunluğunun kaybedilmesine yol açması nedeniyle çocuk işçi çalıştırılması yaygın bir hale gelmiştir. Oysaki gelecek nesilleri inşa edecek çocukların daha iyi bir yaşam, sağlık hizmeti, eğitim almaları, nitelikli beslenme ve barınma imkanlarından faydalanmaları gereklidir. Çocukların bu imkanlardan faydalanmalarının sağlanması, sürdürülmesi ve güvence altına alınması için de hukuki düzenlemeler yapılması gereklidir.

HUKUKİ AÇIDAN ÇOCUK KAVRAMI

Hukuki açıdan çocuk olarak 18 yaşın altındaki kişiler kastedilmektedir. Bununla beraber farklı hukuk alanlarında çocukların fiziksel, ruhsal ve ahlaki açıdan korunması gayesiyle 18 yaş altında bazı sınırlamalar yapıldığı görülmektedir. Mesela; 11 yaşın altındaki çocukların cezai ehliyeti olmadığı, 11-18 yaş arasındaki çocukların da cezai sorumlulukları için farklı kurallar olduğu kabul edilmiştir. Bu durumun tam tersi yani çocuğun suç işlemesi değil de çocuğa karşı suç işlenmesi halinde çocuğun korunması esasında olmak kaydıyla farklı yaş gruplarına göre düzenlemeler vardır.

ULUSLARARASI HUKUK AÇISINDAN ÇOCUK KORUMA

Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi (1924)

1924 yılında Çocuklara Yardım Birliği tarafından yayınlanmış, 26 Eylül 1924 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilmiştir.

Çocuk bedensel ve ruhsal bakımdan doğal biçimde gelişmesine olanak sağlayacak koşullar içinde bulundurulmalıdır.

Acıkan çocuk beslenmeli, hasta çocuk tedavi edilmeli, fikren geri kalmış çocuk eğitilmeli, yoldan çıkmış çocuk yola getirilmeli, terk edilen çocuklar korunmalıdır.

- Herhangi bir felaket anında öncelikle çocuğa yardım yapılmalıdır. Çocuk hayatını kazanabilecek hale getirilmelidir ve her türlü istismara karşı korunmalıdır.
- Çocuk yeteneklerini kardeşlerinin hizmetine adayacak bir ruh ve düşünce içinde yetiştirilmelidir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi (1959)

II. Dünya Savaşı'nın bitmesinden sonra 1959 yılında Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi yayınlanmıştır. Bu bildirge, Birleşmiş Milletler tarafından çocuk haklarına yönelik hazırlanan ikinci belge olma niteliğini taşır. Daha önce Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesindeki maddelerde yer alan içerikler genişletilerek sunulmuştur. Bu bildirge ile kölelik, işkence, keyfi olarak tutuklanması yasaklanmış, insanların eğitim alma, haber alma, seyahat etme hakları, tarafsız ve adil mahkemelerde yargılanma hakları, özel hayatın gizliliği, ailesi, konut dokunulmazlığı, evlenme hakkı, mültecilik hakkı, vatandaşlık hakkı, mülk edinme hakkı, özgür düşünce, düşüncelerini açıklama hakkı, dernek kurma, yönetime katılma, kamu hizmetlerine katılma hakkı, işini seçme hakkı, sosyal güvenlik hakkı, ekonomik sosyal kültürel gelişim hakları, dinlenme eğlenme ücreti tatil hakları teslim edilmiştir. Bütün bu hakların doğuştan itibaren kullanılması çocuklar içinde geçerli olmakla beraber bildirgenin 25. Maddesinin 2. Bendinde anne ve çocuklar için ayrı bir ifadeye yer verilmiştir. Buna göre annenin ve çocuğun özel ihtimam ve yardım görmesine dair bir hakka sahip olduğu ve bu hakkın bütün çocukları (evlilik içinde veya dışında doğsunlar) kapsayan biçimde sosyal açıdan korunmayı, kollamayı içerdiği belirtilmiştir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989)

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde Çocuk Haklarına Dair Sözleşme kabul edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti bu anlaşmayı 14 Eylül 1990 tarihinde imzalamıştır. Sözleşmenin Birleşmiş Milletlerde (BM) kabul edilme günü olan 20 Kasım, Dünya Çocuk Hakları Günü olarak kutlanmaktadır. Bu sözleşme ile insanların doğuştan sahip oldukları haklarının olduğunun ve herkes için eşit ve devredilemez olduğunun, sözleşmeyi imzalayan devletler tarafından tanınmasının dünyada adaletin, özgürlüğün ve barışın temeli olarak görülmektedir. İmzacı devletler, daha önceden İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi'nde tespit edilen hak ve özgürlükler ile BM Çocuk Hakları Bildirgesi'nde bahsedilen hak ve özgürlüklerden ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka görüş, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuştan veya başka durumdan kaynaklanan ayrımlar dahil, hiçbir ayırım gözetilmeksizin yararlanma hakkına sahip olduklarını, çocukların özel ilgi ve yardıma hakkı olduğunu

kabul ve ilan etmişlerdir. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Temel İlkeleri şunlardır:

- Çocuğun yaşaması ve gelişmesi ilkesi
- Çocuğun katılımı ilkesi
- Çocuğun yüksek yararı ilkesi
- Ayrım gözetmeme ilkesi

Lanzarote Sözleşmesi (2007)

Lanzarote Sözleşmesi ile çocukların gelişimi ve onuru için büyük problem oluşturan cinsel istismara karşı korunmaları, çocukların sahip oldukları haklara saygı gösterilmesine, düşüncelerinin dikkate alınmasına ve ihtiyaçlarının karşılanmasına önem vermek, tedbirler almak sayesinde çocukların değerinin korunmasına odaklanmış bir sözleşmedir. Lanzarote Sözleşmesi ile “4 P’li yaklaşım” : Önleme (Prevention), Koruma (Protection), Kovuşturma (Prosecution) ve ulusal ve uluslararası işbirliğini Teşvik (Promotion) aracılığıyla çocuklara karşı cinsel şiddetin önlenmesi amaçlanmaktadır.

ULUSAL HUKUK AÇISINDAN ÇOCUK KORUMA

Türk hukuku açısından İsviçre’den alınan ve 1926 yılında kabul edilen Türk Medeni Kanunu, toplumun bütün bireylerinin haklarını kapsadığı gibi özellikle kadın ve çocuk haklarına yönelik düzenlemeler de yer almaktadır. 1926 yılında kabul edilen Türk Medeni Kanunu, 2001 yılında yeniden düzenlenmiş (Tertip 5) ve Madde 8’de her insanın hak ehliyeti olduğu belirtilmiştir. Bununla beraber Madde 10’da ayırt etme ve fiil ehliyetine yönelik olarak çocuklarla ilgili düzenlemeler vardır. Madde 10’ a göre “ ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır.” Ayrıca erginlik ve evlenmek için kişinin on sekiz yaşını doldurması gerektiği kanunda, on beş yaşını dolduranların kendi isteği ve velisinin rızası olması durumunda mahkeme tarafından ergin kılınabileceği hükme bağlanmış, ayırt etme, gücü olmayan kişilerin, küçüklerin ve kısıtlı olanların fiil ehliyeti olmadığına karar kılınmıştır.

1961 Anayasasının 12. Maddesine göre “dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ayrımı gözetilmeksizin herkes kanun önünde eşittir”. 1961 Anayasasından iki yıl sonra Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi ve ilkeleri çerçevesinde oluşturulan Türk Çocuk Hakları Bildirisi 28 Haziran 1963 günü UNESCO Türkiye Milli Komisyonu tarafından kabul edildi.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982)

1982 Anayasasının birinci bölümü temel haklar ve ödevler, ikinci bölümü kişinin hakları ve ödevler, üçüncü bölümü sosyal ekonomik haklar ve ödevlere ayrılmıştır. Bu kitabın konusu gereği bu başlık altında 1982 Anayasasının çocuklarla ilgili düzenlemeleri içeren anayasa maddelerinden bahsedilmektedir.

Anayasanın 10. Maddesi her türlü ayrımcılığı reddederek (dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin) herkesin kanun önünde eşit olduğunu bununla beraber çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler yararına yapılacak düzenlemeler ve tedbirlerin bu eşitlik ilkesine aykırı olmadığını belirterek çocukların korunması ve yüksek yararının önemini vurgulamaktadır.

1982 Anayasasının Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları 41. Maddesinde ailenin toplumun temeli olduğu ve eşlerin arasındaki eşitliğe dayandığı hükme bağlanmıştır. Devletin, ailenin refahını, huzurunu temin etmekle, özellikle anne ve çocukların korunmasını sağlamakla görevlendirildiği, bütün çocukların korunma ve bakım haklarından yararlanmasının, çocukların yüksek yararının gözetilmesinin, devletin çocukları her türlü istismar ve sömürden korumaya yönelik tedbirleri almasının gerektiği, ilköğretimin zorunlu ve devlet okullarında ücretsiz olduğu (Madde 42) belirtilmiştir.

Türk Ceza Kanunu (2004)

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda (2004) çocuk haklarına dair yer alan düzenlemeler, öncelikle çocuk tanımıyla başlamaktadır. Türk Ceza Kanunu’na göre on sekiz yaşını doldurmamış kişi “çocuk” olarak tanımlanmaktadır (Madde 6/b).

Yaş küçüklüğü başlığında (Madde 31/1) ise suça konu olan fiilin işlendiği zamanda on iki yaşını doldurmamış çocukların ise ceza sorumluluğu olmadığı ve bu çocuklar hakkında ceza kovuşturması yapılamayacağı, çocuklara has güvenlik tedbirlerinin uygulanabileceği belirtilmektedir. Örneğin on iki yaşından küçük bir çocuk suç işlediği takdirde ceza sorumluluğu bulunmamaktadır. Bununla beraber aynı maddenin 2. Bendinde düzenleme yapılarak fiili işlediği sırada, fiilin hukuki açıdan sonuçlarının ne olacağını anlayamayan veya davranışlarını kontrol etme becerisini sağlayamamış olan on beş yaşını doldurmamış çocukların da ceza sorumluluğunun olmadığı tespit edilmektedir.

Çocuğun cinsel istismar ve cinsel tacize karşı korunmasına yönelik olarak kanun maddeleri de bu kanunda yer almaktadır. Türk Ceza Kanunu’nun 103. Maddesi Çocukların Cinsel İstismarı başlığında suçun durumuna göre çeşitli cezalar öngörülmektedir. Çocuğun on beş yaşından küçük olması veya on beş yaşından büyük olsa da anlama, idrak etme yeteneği gelişmemiş olması her türlü cinsel davranış, cinsel istismar kapsamına alınmıştır.

Madde 232’de ise “İdaresi altında bulunan veya büyütme, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişiye, bir yıla kadar hapis cezası verilir.” İfadesi yer almaktadır.

Buna göre eğitim, kültür, meslek edindirme, spor, sanat alanlarında kurs, seminer, eğitim ve benzer faaliyetlerde bulunan eğitimci, usta, antrenörlerin de disiplin yetkisini kötüye kullanması suç olarak adlandırılabilir ve cezai işleme tabi tutulabilir.

Çocuk Koruma Kanunu (2005)

Türk Ceza Kanunu'nda belirtildiği üzere çocuklarla ilgili ayrı bir düzenleme yapılması gereğince 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu çıkarılmıştır. Çocuk Koruma Kanunu, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esaslara ilişkin düzenlemeleri içermektedir. Kanuna göre on sekiz yaşını doldurmayan herkes çocuk olarak tanımlanmıştır. Korunmaya muhtaç çocuklar ise bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuklar olarak kanun kapsamına alınmaktadır.

Çocuklara yönelik koruyucu ve destekleyici tedbirler olarak kanunda, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlere yer verilmektedir. Adli, idari kurumlar, sağlık kuruluşları, eğitim kuruluşları, kolluk görevlileri, sivil toplum kuruluşlarına Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirim yükümlülüğü getirilmektedir.

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (2012)

Ülkemiz hukuk sisteminde toplumun temeli olan aile kavramına yönelik hukuki bir düzenleme olan Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun da çocuk hakları konusunda yararlı bir yasadır. Şiddete uğrayan veya uğrama tehlikesi olan aile fertlerini, özellikle kadın ve çocukları koruyucu tedbirleri almak, koruma ve her türlü güvenlik tedbirini sağlamak bu kanunun amacıdır. Kanunda şiddet türleri olarak, fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet ve ekonomik şiddet kapsamındaki her türlü tutum ve davranışın suç unsuru teşkil ettiği belirtilmektedir. Bu kanunun ikinci bölümünde Koruyucu ve Önleyici Tedbirler başlığında gerekli hallerde şiddete uğrayan kişi ve çocuklara gerekiyorsa ikamet, barınma yeri, iş yeri, kimlik ve diğer yasal belgelerin değişikliği, danışmanlık hizmeti, geçici koruma hizmeti, ücretsiz kreş hizmetinin verileceği hükme bağlanmaktadır.

Sonuç olarak hem uluslararası hukuk hem de Türk Hukuku çerçevesinde çocukların hakları konusunda düzenlemeler yapılmış, bu düzenlemelerin çocukların esenlik içinde yaşaması ve geleceğe sağlıklı nesiller yetiştirebilmek amacıyla gerekli ve yararlı düzenlemeler olduğu değerlendirilmektedir.

SPORUN KORUNMASI

Tarihte ilk olarak oyun oynama şeklinde karşılaştığımız spor kavramı aslında ilk insanların avlanma, kaçma, kovalama, atlama gibi becerilerinin gelişmesinde yardımcı olmakla beraber tarihsel süreç boyunca kabilelerin, köylerin, devletlerin, imparatorlukların kurulmasıyla insanın bedensel açıdan sağlıklı ve kuvvetli olması tüm devletlerde gerekli hale gelmiştir (Ertekin, 2023).

Sporun Faydaları

Çocuk hareket etme ve oyun oynama ile fiziksel, bilişsel, ruhsal, toplumsal olarak gelişir. Spor sayesinde insanlar bedensel ve ruhsal açısından sağlıklı, güçlü, dayanıklı bireyler haline gelmektedir. Spor etkinliklerinin sayesinde insanların, toplulukların, toplumların birbirini anlaması, kültürel önyargıların ortadan kaldırılması, farklılıklara saygı duyulması ve değer verilmesi kavramları gelişmiştir. Bunlar çocukluk çağından itibaren insanlara sosyal açıdan kazandırılmak istenen beceriler, değerlerdir.

Tarihte ilk olarak oyun oynama şeklinde karşılaştığımız spor kavramı, çağımızda eğitimin, ekonomik gelişmenin, politik üstünlük kurmanın bir aracı olduğu kadar, bireysel ve toplumsal gelişmenin, toplumdaki özel gereksinimli bireylerin, kadınların daha fazla katılımıyla beraber evrensel ölçüde kabul gören ve desteklenen bir olgu haline gelmiştir (Yetim, 2000). Spor faaliyetleri ve spor kurumları sayesinde toplumlara, toplumsal düşüncelere yön verilebilmektedir. Örneğin ırkçılık gibi istenmeyen davranışların engellenmesi, fırsat ve cinsiyet eşitliği gibi kavramların yaygınlaştırılması sağlanabilmektedir.

Spor yapmak ile, insanda var olan şiddet ve saldırgan tavırlarla ilgili dürtüler kontrol altına alınabilir. Spor, çocuklara kurallara uymayı, rekabeti, kaybetme veya kazanmayı kurallar çerçevesinde gerçekleştirmeyi öğretir. Çocuğun okula gitmeden önce yarışmacı bir spor etkinliğine değil, fiziksel etkinliklere örneğin koşma, zıplama, bisiklete binme, tırmanma, yüzme gibi faaliyetlere yönlendirilmesi gerekir. Çünkü henüz çocuğun fiziksel, motorik, zihinsel, ruhsal ve toplumsal becerileri yarışmaya, rekabete dayalı olan sporu yapmak için gerekli düzeyde gelişmemiştir.

Sporun Korunmasının Önemi

Çocukların spor yapma olanaklarının ve şartlarının iyileştirilmesinde hem kamu kaynakları hem de özel sektör kaynakları kullanılmaktadır. Devletin sağladığı bu katkı hem anayasal bir görevidir hem de bu sayede çocukların zararlı alışkanlıklardan korunması ve nitelikli bir vatandaş, topluma yararlı bir birey olarak yetişmesini sağlamak amaçlanmaktadır. Literatürde "halkların afyonu" olarak tanımlanan sporun mantrası (Rensmann, 2014), sayesinde insanların memnuniyetsizlikleri veya içlerindeki şiddet dürtüsü kontrol altına alınabilir.

Sporun korunması, sporun toplum gözünde sahip olduğu olumlu imajın korunmasıdır. Spor ortamlarında, spor tesislerinde, her türlü faaliyetin öncesinde, sırasında ve sonrasında çocukların yukarıda bahsedilen olumsuz davranışlardan korunması ve onların bu davranışları yapmaması yönünde nitelikli bir spor eğitimi alması hem kendilerinin hem de sporun korunmasına hizmet etmektedir. Böylelikle çocukların yapmaktan mutlu olduğu bir etkinlik haline gelecek olan spor, toplum tarafından yararlı bir uğraş olarak görülen imajını arttıracak ve daha fazla insan gerek katılımcı gerekse izleyici olarak sporun içerisinde yer alacaktır.

SPORDA ÇOCUK KORUMANIN ÖNEMİ VE GEREKLİLİĞİ

Çocuklar açısından spor faaliyetleri, katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu, okul müfredatı dışında bir kulüp veya organizasyon bağlamında gerçekleşen ve spor kampları ve okulda organize edilen ders dışı spor faaliyetleri de dahil olmak üzere bir yetişkin tarafından eğitim veya öğretim unsuru içeren her türlü eğlence veya rekabetçi spor faaliyeti olarak tanımladığımız organize sporları kapsamaktadır (Hartill vd. 2021). Bununla beraber çocuklar, eğitim müfredatında zorunlu olan beden eğitimi dersleri ve gayri resmi veya gündelik durumlarda da spor aktivitelerini (kendi kendine organize koşma ve yüzme) yapabilir. Çocukların zarar görmemesi için okuldaki beden eğitimi derslerinde eğitim kurumlarının, kendi isteğiyle yaptığı koşu, yüzme, bisiklete binme gibi rekreasyonel etkinliklerde ve yerel yönetimlerin gerekli tedbirleri alması gereklidir. Dolayısıyla sporda çocuğun korunması gerekliliği organize olan / olmayan spor ve rekreasyon etkinliklerinde mevcut olmakla beraber sorumlu ve ilgili kişi ve kuruluşlar olarak organize spor etkinliklerinde federasyonlar, spor kulüpleri, yöneticiler, antrenörler, malzemeciler, beslenme uzmanları, masörler, hakemler ve saha tanzimindeki resmi görevliler, gönüllüler, taraftarlar, diğer sporcular, basın mensupları gibi geniş bir yapı vardır.

Maalesef bu geniş yapı içerisinde çocuklarla iletişimde bulunan, aynı ortamda (antrenman, müsabaka, kamp, yolculuk vb.) bulunan kişilerin sayısı da fazladır ve bu kişilerin içinde kötü niyetli veya bazı yanlış / hukuki olmayan davranışları yapmakta fırsat gören insanlar olabilmektedir. Çocukların korunması ihtiyacı ile sosyal, ekonomik ve hukuki alanlarda yapılan düzenlemeler yararlı olmakla beraber toplumsal alanlarda ve spor ortamında çocuğa yönelik şiddet ve istismar vakalarının tamamen engellenemediği pek söylenemez.

2000'li yıllardan itibaren AB tarafından konuya yönelik acil çözüm bulma ihtiyacı anlaşılmış ve pek çok proje yapılmıştır. Bu projeler ile çocukların korunmasına yönelik tedbirlerin neler olabileceği, kurumlara, kişilere ne tür eğitimlerin verilebileceği (Piper, Stronach & MacLure, 2006; Piper, Garratt & Taylor, 2013) çocuklarla çalışanların işe alım süreçlerinde nelere dikkat edilmesi gerektiği konuları aydınlatılmaya çalışılmıştır. Bu projeler şunlardır (Ecorys & Vertommen, 2019):

- VOICE (2016-2018). Amaç, spor camiasının cinsel şiddetle mücadele kapasitesini artırmak ve sporda dürüstlüğü güçlendirmektir. Proje, spor ortamlarında cinsel şiddete maruz kalanların ifadelerinden oluşturulan politika ve girişimlerin çok değerli olacağı ve bu nedenle spor camiasına 'ulaşmada' ve bilgi transferini, eğitimi ve gelişimi teşvik etmede en etkili olacağı ilkesine dayanıyordu.
- Sport Respects Your Rights (SRYR - Spor Haklarınıza Saygı Duyar) projesi, DAPHNE III finansman programı çerçevesinde geliştirilmiştir. SRYR'nin amacı, gençlik sporunda toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önlemek ve bunlarla mücadele etmek ve sporda bir saygı kültürü geliştirmektir.
- Safeguarding Youth Sport (Gençlik Sporunun Korunması, 2014-2015), Belçika'daki Sporda Etik Merkezi tarafından yönetilen, elit gençlik sporlarında dürüstlük tehditleri hakkında bilgi ve uzmanlığı paylaşan, sporcuların bireysel olarak güçlendirilmesini teşvik eden ve elverişli bir etik iklimi teşvik eden Erasmus+ tarafından finanse edilen bir projeydi.
- Leveraging sport to tackle gender inequalities (Toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin üstesinden gelmek için spordan yararlanma, 2016-2018). Erasmus+ tarafından finanse edilen bu proje, bir dijital öğrenme kursu, bir eğitimci kılavuzu ve bir farkındalık kılavuzu aracılığıyla, gençlik liderlerini ve spor eğitimcilerini toplumsal cinsiyet eşitliği konularına duyarlı hale getirmeyi ve onları klişelerden arınmış spor aktiviteleri sunmaya teşvik etmeyi amaçladı.
- i-Protect in Sport (2018-2020). Ana hedef gruplar taban örgütleri, küçük sporcular, aileleri, antrenörler ve spor yöneticileridir. Proje, tabandan gelen spor organizasyonlarını hedeflemektedir.
- Sport Against Violence and Exclusion (Şiddete ve Dışlanmaya Karşı Spor, SAVE), spor kulüplerinde gençler arasında ırkçılık ve şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadelenin güçlendirilmesine ilişkin AB politikasının uygulanmasını desteklemeye odaklanan, özellikle bir dizi AB politikası açısından yerel sporlara, amatör ve eğlence amaçlı sporlara yönelik, bir projedir.
- Child Abuse in Sport: European Statistics (Sporda Çocuk İstismarı: Avrupa İstatistikleri, CASES). Bütün ortaklar, çocukların spordaki güvenliğini artırma ve onları istismardan koruma konusunda kanıtlanabilir bir taahhüde sahiptir.
- POINTS Projesi. POINTS Projesi'nin temel amacı, Ulusal Olimpiyat Komitelerine, Avrupa Federasyonlarına ve Avrupa'daki Ulusal Spor Federasyonlarına spor (lar)ının bütünlüğünü korumaları ve yönetimlerini güçlendirmeleri için yardımcı olmaktır.
- SPORTPARENT AB Projesi, 2017 yılında başlatılan Erasmus+ tarafından finanse edilen bir proje olan Sport Parent EU, sporla uğraşan çocukların ve gençlerin ebeveynlerine, bakıcılarına ve velilerine sağlanan ve mevcut olan desteği iyileştirmeyi amaçlamaktadır.
- iCoachKids, tüm gençlik sporu katılımcılarının uygun şekilde eğitilmiş antrenörler tarafından yönetilen olumlu bir deneyim yaşamalarını sağlamak için AB genelinde Uzman Çocuk ve Gençlik Koçluğu İş Gücünün gelişimini desteklemeyi amaçlayan uluslararası, iş birliğine dayalı, çok kurumlu bir projedir.
- Get Addicted to Sport Values (Spor Değerlerine Bağımlı Olun), sporun olumlu değerlerini taban düzeyinde destekleyen, doping, şike, ayrımcılık ve şiddet gibi adil oyun karşıtı eylemlere karşı mücadele eden, Erasmus+ destekli bir projedir.

CASES (2021) raporuna göre sporda en yaygın deneyimi psikolojik şiddettir (%65), bunu fiziksel şiddet (%44), ihmal (%37), temassız cinsel şiddet (%35) ve temaslı cinsel şiddet (%20) izlemektedir. Spor düzeyi açısından spor yapan çocuklardan uluslararası düzeyde olanların %84'ü, bölgesel düzeyde olanların %83'ü, ulusal düzeyde olanların %79'u, yerel kulüplerde olanlardan %78'i ve rekreasyonel düzeyde olanlardan %68'i kişilerarası şiddet görmüştür. Sporun her düzeyinde ve rekreasyonel seviyede dahi kişilerarası şiddet görme durumu oldukça yüksektir (Hartill vd. 2021). Bu bulgular araştırmaya konu olan altı Avrupa ülkesinde Tablo 1.1. de sunulan şiddet türlerinin sporda oldukça yaygın olduğunu ve çocuklar için sporda güvenli bir ortam oluşturulmasının önemini ve gerekliliğini göstermektedir.

The National Society for the Prevention of Cruelty to Children (NSPCC - Ulusal Çocuklara Karşı Zulmü Önleme Derneği), İngiltere'de faaliyet gösteren bir çocuk koruma yardım kuruluşudur. NSPCC, çocukların ve gençlerin spor ve aktivitelerini güvenli ve keyifli ortamlarında yapabilmeleri için (1) çocuklar ve gençler için davranış kuralları, (2) Ebeveynler ve bakıcılar (bakımı üstlenenler) için davranış kuralları, (3) personel (yönetici, antrenör, malzemeci vd.) ve gönüllüler için davranış kuralları

geliştirilmiştir. Bu kuralların her biri ayrı ayrı formlar şeklinde düzenlenerek, genç sporcular (ebeveyni dahil), ebeveynler, bakıcılar ve personel, gönüllüler (kulüp yetkilisi dahil) tarafından imzalanarak kayıt altına alınmaktadır.

1. Çocuklar ve gençler için davranış kuralları (NSPCC, 2021a)

Kulübümüze veya etkinliğimize katılan bir genç olarak, bu rehberliği takip etmenizi istiyoruz. Sporunuza veya aktivitenize güvenli bir şekilde katılabileceğinizden emin olun.

Temel öğeler

Bir şeyler yolunda gitmediğinde koçunuzu veya antrenörünüzü dinleyerek, sorumlu davranarak ve konuşarak kendinizi güvende tutun.

Bizimle olduğunuzda, gitmeniz gereken yerlerde kalın, bir personele söylemeden uzaklaşmayın veya ayrılmayın.

Davranış

Kulübümüzdeki veya faaliyetlerimizdeki farklılıklara saygı duyun ve cinsiyet, ırk, cinsel yönelim veya yetenek temelinde kimseye karşı ayrımcılık yapmayın.

Herhangi bir zorbalık olayını, sadece bir tanık olsanız bile bir personele bildirin.

Diğer gençlere saygılı davranın ve herkesin farklı beceri ve yetenek seviyelerine sahip olduğunu takdir edin.

2. Ebeveynler ve bakıcılar (bakımı üstlenenler) için davranış kuralları (NSPCC, 2021b)

Temel öğeler

Çocuğunuzun seans için doğru kıyafet, malzemenin yanı sıra yeterli yiyecek ve içeceğe sahip olduğundan emin olun.

Çocuğunuzun kendisi için sağladığımız koruyucu kiti taktığından emin olun.

Davranış

Çocuğunuzun spor dalını ve onun için ne anlama geldiğini öğrenmeye çalışın.

Çocuğunuzla spor yoluyla neyi başarmak istediğiniz hakkında konuşmak için zaman ayırın.

3. Personel (yönetici, antrenör, malzemeci vd.) ve gönüllüler için davranış kuralları (NSPCC, 2021c)

Koruma politikamızı ve prosedürlerimizi uygulayın.

İstismar veya kötü uygulama ile ilgili endişelerinizi veya iddialarınızı sosyal yardım görevlimize bildirin.

NSPCC (2021)'nin personel (yönetici, antrenör, malzemeci vd.) ve gönüllüler için davranış kuralları içerisinde yer alan "Antrenman başlamadan önce yetişkin-katılımcı arasında uygun personel oranlarına sahip olduğunuzdan emin olun" ifadesi, aslında her çalışanın aynı anda ne kadar sporcu çocuk ile bir arada olabileceğine yönelik geliştirilen ölçütlere bağlıdır. Yaş aralıklarına göre örneğin 4-8 yaş aralığındaki 6 çocuk 1 antrenör ile antrenman yapabilir. Eğer çocuk sayısı 10 tane ise bu durumda 2 antrenöre ihtiyaç olacaktır. Bir başka örnekte 13-18 yaş aralığında 10 çocuk için 1 antrenör yeterliyken mesela 15 çocuk varsa 2 antrenör gereklidir. Önerilen bu oranlar antrenman esnasında hem çocukların takibini korunmasını hem de antrenmanda her bir çocuğun verimli eğitim almasını sağlayacaktır.

SPORDA ÇOCUK KORUMA POLİTİKALARI

Çocuklara ve gençlere yönelik spor faaliyetleri günümüzde oldukça önemli bir spor bileşeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bileşen karşısında doğru, nitelikli ve sağlıklı bir gelişim süreci amaçlanması durumunda doğru koruma politikalarına ve prosedürlerine sahip olmak oldukça önemlidir. Bu politikalar doğrultusunda, kulüp personellerinin (ücretli veya gönüllü) çocukların güvenliği ve refahına ilişkin sorumluluklarının neler olduğunu ve bakımları altındaki bir çocukla ilgili endişe duymaları durumunda ne yapmaları gerektiğini bilmeleri de önemlidir. Çocukları ve gençleri korumaya yönelik doğru politika ve prosedürlere sahip olmak, bir ülkenin spora ve gençliğe verdiği değerin yansımaları olarak kabul edilebilir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde Sporda Çocuk Koruma Politikaları

Amerika Birleşik Devletleri'nin sürekli olarak gündeminde olan en önemli problemlerinden biri çocuk istismarı ve ihmaldir. Bu önemli hususa Amerika Birleşik Devletleri Sağlık ve İnsan Hizmetleri Departmanı (HHS) Çocuk ve Aile İdaresi birimi tarafından farklı açılardan bakılmaktadır. Çocuk bürosu, her çocuğun güvenliğinden sorumlu ve çocukların refahını korumak gayesiyle çocuk istismarı ve ihmalinin önüne geçmek adına girişimlerini geliştirmek için eyalet, ilçe ve yerel kuruluşlarla birlikte çalışmaktadır.

1972 eğitim reform sürecinde yürürlüğe giren Title IX federal kanunu ve cinsel taciz dâhil olmak üzere yapılan çeşitli ayrımcılıkların önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Title IX, beden eğitimi, spor, ders dışı etkinliklerin, güvenli ve sağlıklı bir şekilde yapılması imkânı sağlayarak tüm eyaletlerdeki ilkökul öğrencilerini ve yetişkinleri korumayı amaçlamaktadır (Lopiano ve Zotos, 2014).

Avrupa Birliği Sporda Çocuk Koruma Güvenliği Projesi (CSiS)

Avrupa Birliği Sporda Çocuk Güvenliği Projesi (CSiS), bir Avrupa Birliği (AB) ve Avrupa Konseyi (CoE) ortak projesi olarak (1 Mart 2020 - 30 Haziran 2022 tarihleri arasında kabul edilen ve uygulanmaya başlayan bir sistemdir. Avrupa Birliği Sporda Çocuk Güvenliği Projesinin amaçları, tüm çocuklar için güvenli, pozitif ve güçlendirici spor ortamları sağlayan spor politikalarında (daha) etkili çocuk güvenliğinin geliştirilmesinde Avrupa ülkelerine rehberlik etmek ve onlara eşlik etmektir (www.pjp-eu.coe.int,2023).

Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi'nin bu ortak projesi, ortak ülkeleri, kendi ulusal bağlamlarına uyarlanmış, özel olarak hazırlanmış, işbirlikçi bir metodoloji aracılığıyla sporda Çocuk Güvenliği Görevlileri oluşturma konusunda desteklemeyi amaçlamaktadır.

İsveç Sporda Çocuk Koruma Politikaları

İsveç Spor Federasyonu tarafından başlatılan güvenli spor önlemleri, spor hareketi için ulusal bir davranış kuralları, cinsel istismara karşı bir politika ve çocukların sporda korunmasına yönelik yazılı yönergeleri içermektedir. Sporda cinsel tacize karşı ilk politika belgesi (İsveç Spor Federasyonu, 2005), politikaya uygun hareket etme sorumluluğunu vurgulamaktadır.

2011 yılında cinsel istismara karşı ek bir politika belgesi kabul edilmiştir. Bu politika özellikle çocukların ve genç sporcuların cinsel istismardan korunmasını ele almakta ve İsveç spor hareketi için geniş anlamda geçerli olan önleme ve müdahale tedbirlerinin ana hatlarını çizmektedir. Bu politikalara ve yönergelere ek olarak, SSC bir ihbar fonksiyonu ve bir Spor Ombudsmanı kurmuştur. Ayrıca 2020 yılından bu yana çocuklarla birlikte spor yapan ücretli veya ücretsiz çalışan kişilerin sabika kaydının kontrol edilmesi zorunlu hale getirilmiştir. Bu nedenle, taciz, istismar, zorbalık, şiddet ve ihmal dahil olmak üzere olası suistimal ve zararları tespit etmeye, raporlamaya ve önlemeye yönelik önlemler SSC tarafından geliştirilmiştir.

Almanya Sporda Çocuk Koruma Politikaları

Almanya'daki kulüp sporu sistemi, çok sayıda alt bölüm ve sorumluluk içeren karmaşık bir yapıdır. Alman sporunun farklı düzeylerinde (ulusal, bölgesel, yerel) çocuk koruma ve cinsel şiddetin önlenmesine yönelik mevcut politikalara rastlamak mümkündür.

2010 yılından bu yana, kurumlarda çok sayıda cinsel istismar vakasının açığa çıkmasının ardından federal hükümet, ortak önleyici ve müdahaleci standartlar geliştirmek amacıyla çocukların cinsel istismarı konusunda düzenli yuvarlak masa konferansları düzenlemiştir. Ayrıca, 'Çocukların Cinsel İstismar Sorunlarına İlişkin Bağımsız Komisyon Üyesi' (UBSKM) de kurulurken, bu bağımsız komisyon artık Alman örgütlerinin önleyici ve müdahaleci politikaları uygulama konusundaki ilerlemelerini desteklemek, izlemek ve değerlendirmek için hizmet vermeye başlamıştır.

Yunanistan Sporda Çocuk Koruma Politikaları

Yunanistan'da eğlence, amatör ve profesyonel düzeydeki rekabet sporları, Spor Genel Sekreterliği (GSS) tarafından denetlenmektedir. Bu hükümet dairesi bağımsız bir organ olarak faaliyet göstermektedir ancak devlet tarafından finanse edilmektedir ve şu anda Eğitim, Din Kültürü ve Spor Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Spor Bakanlığı'nın yetki alanına girmektedir. Spor alt bakanlığı, alt bakanlığın kurulduğu 2012 yılında GSS genel sekreterinden GSS içindeki karar alma sorumluluğunu devralmıştır. Buna ek olarak, sporun genel yönetimi GSS'nin elindeyken, amatör düzeyde spor, ders dışı kulüplerde yapılır ve sporcu aileleri ve GSS tarafından finanse edilen spor federasyonları tarafından finanse edilir.

Yunanistan'da çocukları istismardan korumaya yönelik düzenleyici çerçevenin büyük kısmı cinsel istismar ve sömürüye odaklanmaktadır. Yunanistan Çocuk Hakları Ombudsmanı dışındaki çoğu kuruluş, proaktif olarak çocukları korumak yerine çocuk istismarı ve suçluları cezalandırmayla tepkisel olarak ilgilenmektedir. Çocuk Ombudsmanı 2003 yılında, Yunan yasalarına göre 18 yaşın altındaki bireyler olarak tanımlanan çocuk haklarını savunmak ve geliştirmek amacıyla kurulmuş ve çocukların cinsel istismara maruz kalmamaları hedefiyle çalışmalarını sürdürmektedir.

Diğer taraftan 2001 yılında çocuk haklarını savunmak ve gözlem yapmak amacıyla "Çocuk Hakları Gözlemevi" kurulmuştur. Çocuk Hakları Gözlemevinin bazı kanunları özellikle sporla ilgilidir. 2725/1999 sayılı yasanın 31. maddesi, cinsel suçtan hüküm giymiş antrenörlerin antrenörlük lisanslarının iptal edilmesi için gerekli çerçeveyi sağlarken, aynı yasanın 130. maddesi, antrenörlerin uygunsuz davranışlarından dolayı ömür boyu spordan menedilmesine izin vermektedir. Bu arada 3727/2008 sayılı yasa, cinsel suçlardan yargılanmış veya hüküm giymiş kişilerin çocuklarla çalışmasını yasaklarken, 3727/2008 sayılı Kanun, çocuk istismarının önlenmesi, failerin cezalandırılması ve çocukların cinsel istismarı konusunda uluslararası iş birliğinin kurulması için açık bir çerçeve sunmaktadır.

Çin Sporda Çocuk Koruma Politikaları

Çin Hükümeti son yıllarda uzman spor sistemindeki çocuk sporcuların refahını korumak için bir devlet destekli bir yasa çıkarmıştır. 2011 yılında yürürlüğe giren Gençler ve Çocuklara Yönelik Spor Okullarının Yönetimi Hakkında Yönetmelik (Çin Spor Bakanlığı ve Eğitim Bakanlığı,2011) belki de bunların en önemlisidir ve sporcuların refahı için dönüm noktası niteliğinde bir yasa olarak kabul edilmektedir. Kanun kapsamında, spor okulu sistemindeki çocukların spor eğitimlerinin yanı sıra resmi bir akademik müfredat almaya devam etmelerini sağlarken, ayrıca sporculara yaralanma durumunda sağlık sigortası sağlanmasını zorunlu kılmakta ve spor okullarının bedensel ceza uygulamasını yasaklamaktadır (Çin Spor ve Eğitim Bakanlığı Bakanlığı,2011).

İlgili mevzuat aynı yıl çıkan Gençlerin Yönetimi ve Yönetimi Hakkında Yönetmelik ile ortak kararlara sahiptir. Bu kararlar doğrultusunda, orta düzeydeki çocuk spor okulları (Çin Spor Bakanlığı/Eğitim Bakanlığı-on 2011b), spor okullarının genç öğrencilerinin diyetlerinin gerekli eğitimi almalarına olanak sağlayacak yeterli beslenmeyi içermesini sağlamasını ve spor okullarının düzenli tıbbi destek kaynaklarını kullanmasını gerektirir. Bu doğrultuda çocuk sporcuların hem fizyolojik açıdan hem de psikolojik açıdan tıbbi desteklerini sağlayarak, sporcuların yaralanmalarını önlemek için kontroller yapmaktadır (Çin Spor ve Eğitim Bakanlığı Bakanlığı,2011).

Türkiye Sporda Çocuk Koruma Politikaları

Ülkemizde doğrudan çocukların spor çerçevesinde korunmasına dair plan ve programlar yapılmaya da spor yapan çocukların korunmasına yönelik, özellikle genç nesiller ibaresi altında birtakım uygulamalar ve görevler vardır. Bu konuda Türkiye Futbol Federasyonu önemli sorumluluklar alırken, üstlendiği görevler neticesinde birçok spor yapan çocuğun korunması ve özellikle istismar ve olumsuz kötü alışkanlıklardan uzak tutulması hedeflenmektedir. Gençlik ve Spor bakanlığının kararnamesinde ise gençlerin korunması ve spora teşvik edilmesi için üstlenilen görev ve sorumlulukların bazıları şu şekildedir; (Aydın ve Gül,2019).

Gençliğin kişisel ve sosyal gelişimini destekleyici politikaları tespit etmek, farklı genç gruplarının ihtiyaçlarını da dikkate alarak gençlerin kendi potansiyellerini gerçekleştirebilmelerine imkân sağlamak, karar alma ve uygulama süreçleri ile sosyal hayatın her alanına etkin katılımını sağlayıcı öneriler geliştirmek ve bu doğrultuda faaliyetler yürütmek, ilgili kurumların gençliği ilgilendiren hizmetlerinde koordinasyon ve iş birliğini sağlamaktır.

İngiltere Sporda Çocuk Koruma Politikaları

İngiltere sporunda çocuklara yönelik cinsel istismarın daha fazla açığa çıkması 1990'ların sonlarında çok fazla konuşulan bir konu olurken, bunun sonucunda medyanın yoğun incelemesi ve sporda çocukların cinsel istismarı etrafında ortaya çıkan ve muhtemelen koruma politikalarını şekillendirmeye devam eden 'ahlaki panik' ortaya çıkmıştır. Hickson'un mahkumiyetinden bu yana geçen 20 yıl içinde, sporun yönetimini ve uygulamasını şekillendiren sporun içinden ve dışından gelen gelişmelerle İngiliz sporu, sporcu refahı konusunda dünya lideri olarak konumlanmış ve bu doğrultuda çeşitli politikalara imza atmıştır.

Bu politikalar dahilinde, 2003 yılında, NGB'lerin bir finansman koşulu olarak üzerinde çalışacakları

çocuk korumayla ilgili bir dizi standardı uygulamaya koymuş; Sporda Çocukları Koruma ve Koruma Standartları (CPSU 2003,) adı verilmiş ve kısaca sporda koruma ve çocuk koruma için ulusal bir strateji yayınlanmıştır (CPSU 2006). 1989 ve 2004 tarihli Çocuk Yasalarının gerekliliklerini yansıtan Standartlar, çocukları istismardan korumaya ve istismar vakalarını yönetmeye odaklanmakta, ancak aynı zamanda eşitliği teşvik etmeye yönelik stratejilerin teşvik edilmesi gibi daha geniş koruma kaygılarını da kapsamaktadır (CPSU,2006).

SPORDA ÇOCUK HAKLARI VE İHLALLER

Çocukların en temel düzeyde spor yapma hakkının olduğu, BM Çocuk Hakları Sözleşmesinde açıkça beyan edilmiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (ÇHS) 31.1 maddesine göre çocukların dinlenme ve boş zaman geçirme, oyun ve eğlence etkinliklerine katılma ve kültürel yaşama ve sanata özgürce katılma hakları vardır (UNICEF, 2017). Çocukların spor yaparak refahlarının ve gelişimlerinin artması sağlanabilir ancak bu durum güvenli ortamlarda sorumlu yetişkinlerin rehberliği ile sağlanabilir. Yapılan araştırmalar maalesef güvenli ortam konusunda bizlere olumsuz veriler sunabiliyor ve sporda şiddetin her biçiminin var olduğunu gösteriyor (Aine, Muhonen ve Toivonen, 2022).

Şiddet, kötü muamele, ihmal, sömürü ve istismar da dahil olmak üzere çocuklara zarar verebilecek çeşitli faaliyetleri kapsayan bir şemsiye terimdir. Çocuğa yönelik şiddet, cinsel istismar da dahil olmak üzere her türlü fiziksel veya zihinsel şiddet, yaralanma ve istismar, ihmal veya ihmalkar muamele, kötü muamele veya sömürü olarak tanımlanmıştır (UNICEF, 2017).

Uluslararası diplomasi düzeyinde dünya, çocuk haklarının ve bunların korunmasının önemi konusunda dikkate değer bir görüş birliğine sahiptir. Günümüzde modern çocukluk anlayışını hukuki açıdan değerlendiren temel nitelikteki belgenin ÇHS olduğu görülmektedir. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi çocukların bakış açılarını da gözeterek sadece genel insan haklarını değil çocuğun özel haklarını da korur. Bu özel hakları değerlendirdiğimizde çocukların savunmasızlığından ve yetişkinlere bağımlı olmasından kaynaklanan haklardan söz edebiliriz. Bu haklar yetişkinlerin sahip olmadığı haklardır. Bu özel haklar arasında çocuğun kendi yüksek yararının öncelikli olarak dikkate alınması hakkı, dinlenme ve oyun hakkı ve özel korunma hakkı özellikle vurgulanmaktadır (Aine, Muhonen ve Toivonen, 2022). Ülkemizde sporda çocuk korumanın nasıl sağlandığı ile ilgili mevzuat gayet açıktır. Mevzuat ilişkin Anayasada yer alan iki madde hak ihlallerini bilmemiz açısından oldukça önemlidir.

Birincisi Anayasanın 59. Maddesine göre; “Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur” (Resmi gazete, 1982).

İkincisi Anayasanın 10. Maddesine göre; “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.” Ayrıca Ek fıkra da yapılan açıklamaya göre “Çocuklar, yaşlılar, özürllüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz” (Resmi gazete, 2010).

Spor alanda çocuklara yönelik yaygın olarak gözlemlenen hak ihlallerini aşağıda belirtilen hususlara göre değerlendirebiliriz. Hak ihlalleri istismar, baskı, ihmal vb. yollarla meydana gelebilir. Bunlardan bazılarını Parasız, Şahin ve Çelik (2015) şu şekilde özetlemiştir;

- Cinsiyet, performans ya da beden görünümü konusunda aşağılama, küçük düşürme,
- Sporculara başarılı olmaları için baskı uyulama
- Takıma yeni katılım sağlayan sporculara yönelik küçük düşürücü şakalar, ritüeller
- Çeşitli sağlık problemlerine sebebiyet verecek diyetlerin uygulanması
- Sporcunun performansını arttırmak için dayak atma veya herhangi bir fiziksel ceza yöntemini kullanmak,
- Yüksek oranda risk alarak sakatlığa sebebiyet vermek,
- Yasaklı madde veya ilaç kullanarak doping durumu yaratmak,
- Akran baskısı ile alkol, sigara vb maddelerin kullanımı,
- Fiziksel egzersizin ceza yöntemi olarak kullanılması,
- Dinlenmeye yeteri kadar zaman ayrılmaması.

Sporda Şiddet Türleri

Spor, barış ve işbirliği bilincini teşvik eden bir araç olarak kullanılabilir de, oyunun rekabet kısmı, insanın ilerleyişini sınırlayan olumsuz duyguları pekiştirmektedir.

Bir yanda kibar, itaatkar, şefkatli, hoşgörülü ve uzlaşmacı davranışlar varken, diğer yanda yarışmacıların, seyircilerin, yöneticilerin, taraftarların ve taraftarların bir maça tepkilerinde de aynı şekilde gözlenebilen şiddet ve saldırgan davranışlar vardır. Sporda şiddeti doğuran birçok neden bulunmaktadır. Bu nedenlerin bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz; hakemlerin kararı, rakiplerin performansının üstün gelmesi,

rakip takımın herhangi bir hareketi veya jesti, kendi takımının performansının engellenmesi, profesyonel sporlardaki rol modelleri, eğitime harcanan para veya potansiyel ödüller, burslar gibi mali etkiler, popülerlik ve onay ihtiyacı gibi davranışları etkileyen tüm faktörler. (Danilewicz, 2012; Eliasson, 2017; Kerr ve Stirling, 2019).

Sporda özellikle çocuklara yönelik olan şiddet konusunu değerlendirirken literatürde fazla çalışmaya rastlanmamaktadır. Şiddetin en yaygın biçimleri fiziksel, cinsel ve duygusal şiddet olup, bu tür şiddet vakalarına genel olarak sporun tüm düzey ve aşamalarında rastlanabilmektedir (Kerr ve Stirling, 2019). Alexander, Staffort ve Lewis (2011), birçok çocuğun sporu olumlu bir deneyim olarak görmesine rağmen, aynı zamanda duygusal, fiziksel ve cinsel istismar gibi olumsuz deneyimler bildirdiklerini ortaya koymuştur. Sporda cinsel taciz ve istismara ilişkin kanıtlar yıllar geçtikçe artmıştır. Bu kanıtlar, sporda cinsel istismara uğrayan hem kadın (Brackenridge, 2001) hem de erkek (Hartill, 2009) mağdurların deneyimlerini içermektedir.

Sporda fiziksel şiddet

Şiddet kavramının şemsiye bir terim olduğu ve her türlü şiddet kavramını kapsadığı giriş kısmında belirtilmiştir. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde (UNICEF, 2017) fiziksel şiddet, yetişkinler veya çocuklar tarafından uygulanan her türlü zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı fiziksel muamele, cezalandırma, fiziksel zorbalık, dayak, ölümcül ve ölümcül olmayan her türlü şiddet olarak tanımlanmıştır.

Sporda cinsel şiddet

Cinsel şiddet, çocuğun yasa dışı veya psikolojik açıdan zararlı herhangi bir cinsel faaliyette bulunmaya teşvik edilmesini veya zorlanmasını içerir. Cinsel şiddet, “kişi ya da kişilerle herhangi bir cinsel etkileşim” olarak tanımlanır. Cinsel şiddet ve cinsel istismar benzer kavramlardır. Hangi yaşta olursa olsun, mağdurun iradesi dışında, rızası olmadan veya saldırgan, sömürücü, manipülatif veya tehdit edici bir şekilde işlenen suçlardır.

Sporda duygusal şiddet

Duygusal şiddet genellikle psikolojik kötü muamele, duygusal istismar veya ihmal ya da sözlü taciz olarak tanımlanır ve bir çocuğu küçümsemeyi, hakaret etmeyi veya bir çocuğu izole etmeyi içerebilir. Amerikan Humane Association'a (AHA) göre psikolojik kötü muamele, hem duygusal istismarı hem de duygusal ihmali içermektedir.

Sporda fiziksel ve duygusal olarak istismar edici davranışlar (Kerr, 2010).

Fiziksel İstismar

Yumruk atmak, dövme, tekmelemek, ısırma, itmek, vurma, sallama, fırlatma, boğma, yakma veya tokatlamak

Bir sporcuya spor ekipmanı ile vurma

Bir sporcunun uygun antrenman taleplerinin ötesinde bir süre boyunca oturur veya tahta pozisyonunda hareketsiz kalmasının zorunlu kılınması

Sporcuyu zararlı bir yüzeyde diz çökmeye zorlamak

Sporcuyu kapalı bir alanda izole etmek

Duygusal istismar

Aşağılayıcı yorumlar

Aşağılama eylemleri

Saldırganlık eylemlerinin korkutulması veya tehdit edilmesi

sporcuyla temas yok (örn. ekipmanı duvara fırlatma)

Dikkatin ve/veya desteğin kasıtlı olarak reddedilmesi

Antrenman veya müsabakadan kronik olarak ihraç edilme

Sporda Çocuğa Yönelik İhmal

İhmal spor ortamı dışında genel olarak değerlendirildiğinde çocukların sık karşılaştığı bir istismar türü olarak görülmektedir. İhmal genel olarak çocuğun sağlık, eğitim ve sosyal güvenlik gibi temel ihtiyaçlarının ebeveyn ya da sorumlu kişi/kişiler tarafından karşılanmaması olarak tanımlanmıştır (Kerr, 2022). Sporda ihmal ise yine spor ortamında çocuğun fiziksel, eğitimsel ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanmaması ya da denetlenmemesi olarak açıklanabilir.

Çocuk ihmali üzerine yapılan araştırmalara bakıldığında Fiziksel, duygusal ve eğitimsel ihmalin yanı sıra denetleyici ihmalin de aralarında bulunduğu 4 tip ihmalden söz edilmektedir (Mennen, Kim, Sang ve Trickett 2010; Fortier, Parent ve Lessard, 2020; Kerr, 2022).

UNICEF'in 2015 yılındaki çocuklara yönelik şiddete ilişkin değerlendirmede yer alan temel önerileri Çocuklara karşı şiddeti kuruluş çapında, çok sektörlü bir öncelik haline getirilmesi ve kapsayıcı bir değişim teorisi üzerinde uzlaşılması

Çocuklara yönelik şiddetin azaltılmasına yönelik çok sektörlü bir yol haritasının başlatılması ve bunun bölgesel yol haritalarına dönüştürülmesi

Kanıtı dayalı özel durum savunuculuğunun güçlendirilmesi
Çocuğa karşı şiddetin önlenmesine yönelik sistemlerin yaygınlaştırılmasını hızlandırılması
Sosyal normların ele alınması da dahil olmak üzere şiddetin önlenmesine odaklanmanın yenilenmesi.
Toplumsal cinsiyet ve eşitlik yaklaşımlarına odaklanmayı geliştirilmesi
Çocuk koruma sistemleri haritalamasını kurumsallaştırın ve takip araştırmaları ve veri girişimlerini stratejik olarak planlanması
Web tabanlı bir bilgi ağı platformu geliştirilmesi (UNICEF, 2017).

ÜNİTEYE İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

Spor

Özel bir sosyo-kültürel olgu olarak spor, özel olarak organize edilmiş bir yarışma sistemine hazırlanmayı ve katılmayı ve bu tür bir aktivitenin bireysel ve sosyal açıdan önemli sonuçlarını amaçlayan, fiziksel egzersizlerin kullanımıyla ilişkili bir insan faaliyetidir. Sporun ne olduğu üzerine yazılabilecek çok fazla şey vardır. Her şeyden önce spor bir insan eylemidir. Bir oyun biçimidir, spor ve oyun kavramları iç içe geçmiştir ve birbirini destekler niteliktedir. Ahlaktır. Kültürel bir değerdir, tek başına ortak bir kültürdür. İnsana mutluluk verir. Mücadele tarzıdır.

Antrenör

Sporcunun başarısı için gerek antrenman gerekse yarışma sürecinde beden ve spor faaliyetlerinde bulunanları antrene edebilecek, onların beden ve ruh sağlıklarını destekleyebilecek, alanın gerektirdiği formasyon bilgisinin yanı sıra sosyal ve psikolojik bilgi ve beceriye sahip çalıştırıcı ve yetiştirici kişidir.

İdeal bir antrenörde olması gereken özellikler aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Antrenör iyi bir branş bilgisine sahip olmalı
- Antrenör iyi bir genel kültür bilgisine sahip olmalı
- Antrenörün kişisel ve karakter özellikleri, yapacağı işe uygun olmalıdır

Sporcu

Belli kurallar çerçevesinde, araçlı-araçsız, ferdi olarak veya takım içerisinde kendisini spora veren, sporu meslek olarak edinen, kültürel bir yapı içerisinde bulunan, yaptığı işten maddi ve manevi yarar sağlayan kişidir

İlişki

İlişki, birçok alanda karşılığı olan bir kavramdır ve her alanda farklı açıklanır. Hukuki alanda münasebet, borç olarak açıklanırken; sosyoloji’de, olaylar ya da nesnelere arasındaki bağ; bilimsel terim olarak ise, değişkenler arasında ters yönde ya da aynı yönde karşılıklı bir ilişkinin bulunması şeklinde ifade edilir.

- Antrenör-Sporcu İlişkisi: Antrenör- sporcu ilişkisinin tanımının, olgunun tüm yönlerini içermesi için yeterince genel olması, aynı zamanda titiz testlere izin vermesi ve pratik kullanım için yeterince özgül olması gerekir. Bu çerçevede antrenör-sporcu ilişkisini tanımlayacak olursak, bir antrenörün ve bir sporcunun bilişsel, duygusal ve davranışsal olarak karşılıklı ve nedensel olarak ilişkili olduğu bir durumdur, şeklinde ifade edebiliriz

Fail

Fail kelimesi yapan, eden ya da işleyen şeklinde ifade edilmektedir. Özellikle hukuki bir sonuç doğuracak suç işlemiş olan kişiler adına değerlendirilen bir kelimedir.

İSTİSMAR VE TÜRLERİ

Dünya Sağlık Örgütü, istismarı “çocukların sağlığını, fiziksel ve psikolojik gelişimini olumsuz etkileyen, bir yetişkin, toplum ya da devlet tarafından bilerek ya da bilmeyerek yapılan hareket ve davranışlar” olarak tanımlamaktadır. İstismar genellikle sporcularla var olan güven ilişkisini istismar eden güçlü konumdaki kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir.

Genel olarak beş kategoriye ayrılmaktadır: duygusal, fiziksel, cinsel, taciz ve ihmal.

Duygusal İstismar

Duygusal istismar, bir ebeveynin veya bakıcının bir çocuğa yönelik uygunsuz sözlü veya sembolik eylemlerini ve/veya çocuğa yeterli fiziksel olmayan beslenme ve duygusal erişilebilirliği sağlamada zaman içinde oluşan başarısızlığı ifade eder.

Duygusal istismar beş ana davranış biçimini alır.

- Reddetme: Yetişkin, çocuğun değerini ve çocuğun ihtiyaçlarının meşruluğunu kabul etmeyi reddeder.
- İzolasyon: Yetişkin, çocuğu normal sosyal deneyimlerden uzaklaştırır, çocuğun arkadaşlık kurmasını engeller ve çocuğun dünyada yalnız olduğuna inanmasını sağlar.
- Terörize etme: Yetişkin çocuğa sözlü olarak saldırır, bir korku iklimi yaratır, çocuğu zorbalığa uğratar, korkutur ve çocuğu dünyanın kaprisli ve düşmanca olduğuna inandırır.
- Görmezden gelmek: Yetişkin, çocuğu temel uyarılma ve tepki verme yeteneğinden mahrum bırakır, duygusal büyümeyi ve entelektüel gelişimi bastırır.
- Yozlaştırıcı: Yetişkin çocuğu 'yanlış sosyalleştirir', çocuğu yıkıcı antisosyal davranışlara teşvik eder,

bu sapkınlığı pekiştirir ve çocuğu normal sosyal deneyim için uygunsuz hale getirir.

Fiziksel İstismar

Çocuğun kazara olmayan her türlü fiziksel yaralanması" olarak tanımlanır ve çocuğa vurmaya, tekmelemeyi, sarsmayı, yakmayı veya ısırma ya da çocuğun fiziksel olarak zarar görmesine neden olan herhangi bir eylemi içerebilir.

Fiziksel temas olsun ya da olmasın, fiziksel olarak istismar edici davranışları içerebilir.

- Temaslı fiziksel istismar, bir bireyin başka bir kişiyi itmek, ısırma, vurma veya tekmelemek gibi fiziksel istismar içeren davranışları içeren eylemi olarak anlaşılmaktadır.
- Temasız fiziksel istismar, örneğin sporcunun antrenman programı sırasında tuvalete erişiminin yasaklanmasını içerebilir.

Cinsel İstismar

Çocuğun tam olarak kavrayamadığı, bilgilendirilmiş rıza veremeyeceği veya gelişimsel olarak hazır olmadığı veya toplumun yasalarını - sosyal tabularını- ihlal eden bir cinsel aktiviteye dahil edilmesidir.

Çocuklara yönelik cinsel istismarın bu farklı türleri şu şekilde sıralanabilir:

- Çocukla ailevi ilişkisi olmayan yetişkin istismarcılar
- Çocuğun aile üyesi olan yetişkin istismarcılar
- Çocuk üzerinde güç veya otorite sahibi olan yetişkin istismarcılar
- Çocuk ve gençlerin gerçekleştirdiği cinsel istismar
- Kardeş cinsel istismarı
- Çevrimiçi çocuk cinsel istismarı
- Ticari çocuk cinsel istismarı.

Cinsel Taciz

Taciz terimi, cinsel çağrışım içeren her türlü istenmeyen davranışı veya cinsiyete dayalı her türlü ayrımcılığı tanımlarken, cinsel istismar, rıza gösteremeyecek durumda olan bir kişinin cinsel, fiziksel veya psikolojik faaliyetlere dâhil olmasını ifade eder.

Cinsel taciz aşağıdaki şekillerde gerçekleşebilir:

- Cinsel çağrışımlar içeren hakaretler ve hareketler.
- Cinsel nitelikte jestler, yüz veya vücut ifadeleri.
- Kişinin kendi bedeni, kıyafeti, özel hayatı, cinsel yönelimi, engelliliği vb. ile ilgili cinsel içerikli öneri ve yorumlar.
- Cinsel nitelikte dokunma (kısırtma, öpmeye teşebbüs, vücut teması, aşırı yakınlık vb.)
- Telefon aramaları, mesajlar (sms), e-postalar veya cinsel içerikli mektuplar
- Fotoğraf materyali veya cinsel içerikli nesnelere göndermek ya da göstermek
- Cinsiyetçi veya alaycı şakalar
- Tekrarlanan cinsel yaklaşımlar
- Rıza dışı cinsel eylemler (tecavüz veya tecavüze teşebbüs)

İhmal

İhmal sıklıkla, bir ebeveynin veya çocuktan sorumlu başka bir kişinin gerekli yiyecek, giyecek, barınma, tıbbi bakım veya denetimi sağlamaması ve çocuğun sağlığı, güvenliği ve refahının zarar görme tehdidi oluşturacak derecede, başarısız olması olarak tanımlanır.

İhmal, sorumlu kişinin makul özen göstermemesi ile karakterize edilir. İhmal, fiziksel, eğitimsel ve duygusal olabilir.

ANTRENÖR-SPORCU İLİŞKİSİ

Sporcuların antrenmanlarda, müsabakalarda ve seyahatlerde antrenörleri ile birlikte geçirdikleri zaman, yüksek yoğunluklu ilişkilerin gelişmesine olanak sağlar. Bu ilişkinin yoğunluğu, sporcuları cinsel taciz ve istismar mağduru olmaya karşı savunmasız hale getirilebilir. Antrenörler ve sporcular arasındaki yoğun ilişkiler, genç sporcuların spordaki başarısını teşvik etmek için bir ön koşul gibi görünmektedir. Aynı zamanda bu tür yakın ilişkiler, olumsuz bağımlılıklar, güvenin kötüye kullanılması ve suistimal edilme risklerini de taşır. Sporcular, büyük bir duygusal ve eğitimsel destek olarak gördükleri antrenöre tamamen güvenir ve bu da çizginin ne zaman aşıldığını tespit etmeyi zorlaştırabilir.

Sporcular sporda kötü muamele davranışları karşısında sessiz kalma eğilimindedirler. Sporcu-antrenör ilişkisinin yoğunluğu, rekabetçi sporların doğasında olan hiyerarşi ve sportif başarıya ulaşmak için antrenöre bağımlılık bazı durumlarda sporcular açısından derin bir "sessizlik kodu" oluşturulmasına neden olur. Sporcular antrenörlerin misillemesinden korkabilirler ve bu da onların yaşadıkları şiddet konusunda sessiz kalmalarına neden olabilir. Bu korku, takımdaki konumlarını kaybetme, daha fazla istismara maruz kalma veya sosyal ve kişilerarası reddedilme gibi diğer olumsuz sonuçlarla karşı karşıya kalma endişelerinden kaynaklanabilir.

SPORDA ETİK

Etik veya ahlaki felsefe, spor ve antrenörlük mesleği ile çok ilgilidir. Ahlaki iddiaların gerekçelendirilmesinin rasyonel bir çalışmasıdır. Ahlaki iddialar, bir kişinin karakterinin veya kişinin

eylemnin doğruluğu veya yanlışlığını değerlendirir. Örneğin yalan yanlışır ifadesi, yalan söylemenin yanlış olduğunun iddiasıdır. Başka bir örnek vermek gerekirse, tembel olmamalısın ifadesi, bir karakter özelliği olan tembelliğin yanlış olduğunu iddia ediyor. Etik, insanlar olarak neyin yanlış ve doğru olduğunu düşündüğümüz kavramına dayanır. Bu aynı zamanda bir antrenör veya sporcu için de geçerlidir.

Etik kavramı her meslek grubunda kullanılmaktadır. Bunlardan biri de “spor etiği” dir. Spor ortamlarında antrenör, yönetici, hakem, sporcu, mentör, fizyoterapist, sağlıkçı, taraftar, spor gazetecisi, spor bilimci olarak görev icra eden herkesin belirlenen etik kurallar çerçevesinde hareket etmesi önemlidir.

Spor etiği, etik olarak kabul ettiğimiz davranışların (dürüstlük, saygı, haksız rekabete karşı olmak, şeffaflık, objektif olmak, hukuka ve kurallara uygun davranmak, adil olmak, güvenilirlik vb.) spor ortamlarında uygulanmasını ifade etmektedir.

GİRİŞ

Çocuk istismarı birçok sosyal bağlamda görülebilen bir ruh sağlığı problemidir. Çocuk istismarının görüldüğü sosyal bağlamlardan biri de spor ortamlarıdır. Spor ortamı genel olarak sağlıklı olarak kabul edilse de çocuk istismarı açısından risk içeren özelliklere de sahiptir. Çocuğun antrenör veya diğer görevli yetişkinlere emanet edilmesi, bazı spor dallarında yakın fiziksel temasın gerekli olması, çocuğun evden spor alanına gidiş-gelişinde ailesi dışındaki yetişkinlerin yer alması gibi durumlar sporu çocuk istismarı açısından riskli hale getirmektedir (MacAuley, 1996).

Sporda istismar cinsel, fiziksel, duygusal ve ihmal gibi farklı şekillerde gerçekleşmektedir (Gattis ve Moore, 2022; Stirling ve Kerr, 2008). Sporda çocuk istismarının failleri arasında takım arkadaşı, antrenör, destek elemanı, sağlık çalışanı, aile üyesi, yönetici ve taraftarlar gösterilebilir (Gattis ve Moore, 2022). Sporda çocuk istismarına maruz kalmak psikolojik ve fiziksel birçok olumsuz sonuca yol açmaktadır (Kendall-Tackett, 2002; Vertommen vd., 2018). Ortaya çıkarttığı olumsuz sonuçlardan dolayı sporda çocuk istismarının önlenmesi toplum ruh sağlığı açısından son derece önemlidir. Bu kapsamda bu bölümde öncelikle çocuk istismarı kavramı ve çocuk istismarı türleri ele alınmıştır. Daha sonra sporda çocuk istismarı kavramı ve sporda çocuk istismarı türleri üzerinde durulmuştur. Son olarak sporda çocuk istismarının psikolojik sonuçları ve sporda çocuk istismarını önleme yollarına yer verilmiştir.

ÇOCUK İSTİSMARI

Çocuk istismarı olarak kabul edilen durumlar bazı ortak özelliklere sahiptir. İlk olarak çocuk istismarı önlenemez bir durumu ifade etmektedir. Çocuk istismarında çocuğa zarar veren davranışın tersine çocuğa fayda sağlayacak alternatif seçenekler olduğu halde çocuğa zarar veren davranışın seçilmektedir. Örneğin, ebeveynlerin yetersiz ekonomik imkanlardan dolayı çocuklarının sağlık sorununu çözememeleri çocuk istismarı olarak gösterilmeyebilir. Bununla birlikte ekonomik imkanlara sahip ebeveynlerin çocuklarının sağlık sorununu çözmeye çaba göstermemeleri çocuk istismarı olarak gösterilebilmektedir. Çocuk istismarının bir diğer ortak özelliği bir insan davranışını içermesidir. Bir başka ifadeyle çocuk istismarı olarak kabul edilen ve çocuğa zarar veren eylemler insanlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla doğal afetlerden kaynaklı çocukların zarar görmesi çocuk istismarı olarak kabul edilmeyebilir. Çocuk istismarının bir diğer ortak özelliği yasaklı bir davranışı içermesidir. Yasalar, toplumsal kabuller ve evrensel insan hakları ile uyumsuz olan ve çocuğa zarar veren kasıtlı davranışlar çocuk istismarı olarak kabul edilmektedir (Finkelhor ve Korbin, 1988). Sonuç olarak çocuk istismarı çocuğa zarar veren veya zarar verme potansiyeli olan her türlü eylem, tutum, söz veya durum olarak açıklanabilir. Bununla birlikte bazı eylemler çocuk istismarı olup olmaması açısından çeşitli ülkelerde ve toplumlarda kültüre bağlı olarak farklı değerlendirilebilmektedir. Bununla birlikte çocuk istismarının yapılan bilimsel çalışmalar ve uluslararası anlaşmalarla evrensel bir yönü de bulunmaktadır.

Çocuk İstismarı Türleri

Çocuklar cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar ve ihmal gibi farklı istismar türlerine maruz kalabilmektedir. Fiziksel istismar, çocuğun sağlığına, gelişimine veya onuruna zarar verecek veya verme riski bulunacak şekilde çocuğa kasıtlı olarak fiziksel güç kullanmaktır (Dünya Sağlık Örgütü, 2006). Çocuk fiziksel istismarı vücudun farklı bölgelerine vurmak, tekme atmak, kesici bir aletle yaralamak, saç çekmek, iteklemek ve tokat atmak gibi eylemleri içermektedir (Altıparmak vd., 2013). Çocukluk döneminde görülen bir diğer istismar türü cinsel istismardır. Dünya Sağlık Örgütü'ne (2023) göre cinsel istismar, "bir çocuğun tam olarak anlamadığı, bilgilendirilmiş rıza gösteremediği veya gelişimsel olarak hazır olmadığı ya da toplumun yasalarını veya sosyal tabularını ihlal eden cinsel faaliyetlere dahil edilmesi" olarak tanımlanmaktadır. Çocukluk döneminde görülen diğer istismar türü duygusal istismardır. Duygusal istismarda, çocuğun bakım verenleriyle veya bir yetişkinle olan ilişkisi, çocuğun psikolojik sağlığının zarar görmesine neden olmakta veya neden olma olasılığı bulunmaktadır. Duygusal istismar örnekleri arasında çocuğun reddedilmesi, çocuğun zarar görebileceği ortamlarda bulundurma, çocuğun akrabalarıyla iletişim kurmasını engellemek gibi tutum ve davranışlar yer almaktadır (Glaser, 2002). Çocuk istismarı türlerinden biri diğeri ise çocuğun ihmal edilmesidir. Çocuğun ihmal edilmesi bakım verenler tarafından çocuğun yiyecek, giyinme, sağlık, güvenlik, sevgi ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmamasıdır (Dubowitz vd., 2005; Tang, 2008; Tyler vd., 2006).

SPORDA ÇOCUK İSTİSMARI

Spor yapmak çocukların duygusal, fiziksel ve sosyal gelişimlerini desteklemektedir. Bununla birlikte spor alanlarının çocukların pozitif gelişimlerini engelleyebilen tarafları da bulunmaktadır (Owton, 2016). Sporda çocuğun gelişimine zarar veren temel yapılardan biri çocuk istismarıdır. Spor, doğası gereği çocuk istismarı açısından riskler barındırmaktadır. Sporun gerektirdiği yakın temas ve çocuğun ailesinden uzak kalması gibi faktörler sporcu çocukları istismar açısından riskli gruba sokmaktadır (Gattis ve Moore, 2022). Sporda çocuk istismarının görülme nedenlerinden bir diğeri antrenörler ile çocuk sporcular arasındaki hiyerarşik ilişkinin varlığıdır. Hiyerarşik ilişki antrenörlerin otoriter tutuma sahip olmasına yol açarken çocuk sporcuların ise istismara sessiz kalmasına yol açabilmektedir. Antrenörler ile çocuk sporcular arasındaki ilişkinin sınırının belirsiz olması da çocuk sporcuların istismar riskini arttırmaktadır (Fasting ve Sad, 2015; Sanderson ve Weathers, 2020). Bununla birlikte bazı spor dalları fiziksel zorluklar içermekte ve fiziksel olarak yaralanmaya açıktır. Bu spor dallarındaki çocuk sporcular fiziksel istismar veya ihmale maruz kalabilmektedir. Sporun endüstrileşmesi ve ekonomik büyüklüğünün artması ilgili başarıya verilen önem artmıştır. Bu durum sporcu çocuklarda fiziksel ve duygusal istismar ile ihmale yol açabilmektedir (Bayındır vd., 2023). Sporda çocuk istismarı fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmale olarak ortaya çıkmaktadır (Gattis ve Moore, 2022). Sporda çocuk istismarı çocuğun spor bağlamında duygusal, fiziksel, cinsel olarak zarar görmesi veya ihmale edilmesi olarak açıklanabilir (Fortier vd., 2020). Bir başka çalışmada sporda çocuk istismarı, çocuğa fiziksel, duygusal, eğitsel, psikolojik ve sosyal gibi çeşitli yaşam alanlarında zarar veren veya zarar verme potansiyeli olan duygusal, cinsel, fiziksel kötü muamele veya ihmale durumu olarak ele alınmıştır (Stirling, 2009). Bu tanımlardan da görüleceği üzere sporda çocuk istismarı farklı şekillerde meydana gelmektedir. Aşağıdaki başlıklarda sporda çocuk istismarı türleri açıklanmaktadır.

Sporda Çocuğun Fiziksel İstismarı

Sporda çocuk istismarı türlerinden biri fiziksel istismardır. Sporun aşırı rekabetçi ortamı ve yoğun fiziksel aktiviteler çocuğun fiziksel istismara uğramasına yol açabilmektedir (UNİCEF, 2010). Sporda fiziksel istismar sporcuyla temasla yapılabileceği gibi temas olmadan da gerçekleşebilmektedir. Sporda temasla yapılan fiziksel istismar sporcuyla dövme, bir şeyler fırlatmak, tekme atmak, spor ekipmanı ile vurmak gibi eylemlerden oluşmaktadır. Sporda temas olmadan yapılan fiziksel istismar sporcuyla uzun süre ayakta kalması, oturması veya bir hareketi yapması yönünde zorlamak; su, yemek ve uyku gibi fizyolojik ihtiyaçlarını gidermesini engellemek ile aşırı zorlayıcı antrenman yaptırmak gibi eylemleri içermektedir.

Sporda Çocuğun Cinsel İstismarı

Sporda çocuk istismarı türlerinden biri cinsel istismardır. Sporda cinsel istismar sporcuyla cinsel ilişkiye girmek, cinsel eylemler talep etmek, cinsel temas sayılacak bölgelere dokunmak gibi temas ile gerçekleşebilmektedir. Bununla birlikte cinsel içerikli şakalar ve konuşmalar yapmak veya çocuk sporcuyla flört etmek gibi temas olmayan şekillerde de gerçekleşmektedir (Williams, 2019).

Sporda Çocuğun Duygusal İstismarı

Sporda duygusal istismar, öfkeden nesnelere fırlatmak (sporcuyla doğru olmayan bir yöne) gibi fiziksel davranışlardan olabileceği gibi sporcuyla dalga geçmek ve lakap takmak gibi sözel de meydana gelebilmektedir. Sporda duygusal istismar sporcuyla ilgiyi göstermeyerek yapılabileceği gibi sporcuyla ihtiyaç duyduğu geri dönüşü vermemek şeklinde de olabilmektedir (Stirling ve Kerr, 2008). Sporda duygusal istismar, sporcuyla insanların önünde hakaret etmek, sporcunun antrenmandan uzun süreli ve/veya uygun olmayan şekilde ihraç edilmesi gibi davranışları içermektedir. Sonuç olarak sporda duygusal istismar hem sözel hem de sözel olmayan şekilde gerçekleşebilir.

Sporda Çocuğun İhmali

Sporda ihmale, sporcunun bakımının veya ihtiyaçlarının ihmale edilmesi ile karakterizedir. Sporda ihmale fiziksel ihmale şeklinde görülebilmektedir. Sporda çocuğun fiziksel ihmeline örnek olarak sporcunun tıbbi değerlendirilmesinin ve tedavisinin geciktirilmesi, sporcunun antrenman ve kamp gibi yerlerde yeterli denetlenmemesi, ekipmanların güvenliğinin sağlanmaması, uygun beslenme ve egzersiz programlarının yapılmaması gösterilebilir. Sporda çocuk ihmali eğitsel ihmale şeklinde de görülebilmektedir. Sporda çocuk eğitsel ihmeline örnek olarak çocuğun spor nedeniyle eğitiminin aksatılması veya eğitiminden vazgeçirmeye çalışılması gösterilebilir. Sporda çocuk ihmali duygusal ihmale olarak da gösterilebilir. Sporda çocuk duygusal ihmeline örnek olarak psikolojik yardıma ihtiyacı olan sporcunun ruh sağlığı yardımından mahrum bırakılması ve daha az başarılı sporcuların ihmale edilmesi gösterilebilir. Sporda çocuk ihmali sosyal ihmale olarak da gerçekleşebilmektedir. Sporda çocuk sosyal ihmeline örnek olarak, sporcunun takım içinde dışlanmasına göz yummak, sporcunun sporun gerektirdiği sosyal kurallara uymamasına göz yummak gösterilebilir (Stirling, 2009; UNİCEF, 2010).

Sporda Çocuk İstismarının Psikolojik Sonuçları

Çocuk istismarının psikolojik problemlerle bağlantısı çok sayıda araştırmada ele alınmıştır. Spor dışında maruz kalınan çocukluk dönemi istismarının psikolojik sonuçlarının sporda çocuk istismarının

psikolojik sonuçlarına ilişkin fikirler vereceği söylenebilir. Bundan dolayı spor dışında maruz kalınan çocukluk istismarının yol açtığı psikolojik etkiler de bu bölümde incelenmiştir. Çocukluk döneminde istismara maruz kalmak özgüven eksikliği ve kişiler arası problemlere yatkınlığa neden olmaktadır (Mullen vd., 1996). Çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalmak tıbbi, psikolojik, davranışsal ve cinsel bozukluklar yaşama açısından risk faktörü olarak kabul edilmektedir (Maniglio, 2009). Araştırmalarda çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalmış çocukların kaygı bozuklukları geliştirme açısından risk grubunda oldukları belirlenmiştir (Maniglio, 2013). Çocuklukta cinsel istismara maruz kalmak yetişkinlik döneminde şu psikolojik problemlerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir: Travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, intihar düşünceleri, cinsel bozukluklar, zayıf beden imajı, düşük özsaygı, alkol ve uyuşturucu madde kullanım bozuklukları. Çocukluk döneminde fiziksel istismara maruz kalmak ise depresyon ve intihar girişimleri, travma sonrası stres bozukluğu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ve bipolar bozukluk gibi psikolojik problemlerin ortaya çıkmasına yol açabilmektedir (Fergusson, Boden ve Horwood, 2008; Sugaya vd., 2012).

Diğer sosyal ortamlarda olduğu gibi spor alanlarında istismara maruz kalmak çocuklarda psikolojik problemlerin görülme riskini arttırmaktadır. Araştırmacılar sporda istismara maruz kalmanın yüksek psikolojik sıkıntı, travma sonrası stres bozukluğu ve düşük benlik saygısı ile bağlantılı olduğunu belirtmektedir. Çocuklukta sporda şiddetli cinsel, fiziksel ve psikolojik istismara maruz kalmak yetişkinlik döneminde yaşam kalitesinin düşüklüğü ve psikolojik sıkıntının artması ile de bağlantılıdır (Vertommen vd., 2018). Çocuklukta sporda duygusal istismara maruz kalmak sporcuların depresif, değersiz, özgüvensiz ve aşağılanmış hissetmelerine yol açmaktadır (Gervis ve Dunn, 2004). Sonuç olarak spor alanında veya spor dışında çocukluk istismarına maruz kalmak birçok psikolojik problemin ortaya çıkmasına yol açabilmektedir. Bundan dolayı sporda çocuk istismarının önlenmesi adına çalışmaların yürütülmesi önem arz etmektedir.

Sporda Çocuk İstismarı Önleme Yolları

Sporda çocuk istismarının önlenmesi için birçok kişi ve kuruluşun işbirliği gerekmektedir. Sporda çocuk istismarının önlenmesi amacıyla aşağıdaki öneriler gerçekleştirilebilir:

- Sporcu çocuklar bazı davranışların istismar olup olmadığını farkındalığına sahip değildir. Bundan dolayı sporcu çocuklara yönelik ruh sağlığı uzmanları tarafından istismarla ilgili eğitimler verilebilir.
- Sporcu çocukların ebeveynlerine yönelik sporda istismarla ilgili farkındalık sağlamak amacıyla eğitimler verilebilir.
- Toplumsal düzeyde yazılı ve görsel medya aracılığıyla istismara yönelik farkındalık çalışmaları yapılabilir.
- İstismar durumlarında şikayet mekanizmalarına yönelik ebeveynlere bilgilendirmeler yapılabilir.
- Çocuk sporunun kullandığı ekipmanların ve spor yapılan alanların güvenliğine dikkat edilmesi sağlanabilir.

ÇOCUK VE GENÇLERİN SPORA KATILIMINDA EBEVEYNLERİN ROL VE BEKLENTİLERİ

Anne-babalar, çocuğun dünyayla ilişki kurduğu ve bu ilişkileri geliştirdiği ilk bireyler olduklarından onların yaşamlarına yön veren önemli kişiler arasında da ilk sırada yer alırlar. Diğer tüm yaşam alanlarında (okul yaşamı, sosyal yaşam vb.) olduğu gibi çocukların spora katılımlarında da ebeveynlerinin rolü ve yol göstericiliği oldukça önemlidir.

Günümüzde birçok ebeveyn çocuklarının fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimleri için spora katılımlarının önemli olduğuna inanmaktadırlar. Bu bağlamda ebeveynlerin çocuklarını spora yönlendirme nedenleri ve beklentileri şunlardır;

- Sağlıklı yaşam alışkanlığı kazandırmak
- Disiplin ve sorumluluk bilinci kazandırmak
- Özgüven ve özyeterlik kazanmasını sağlamak
- Eğlence yaşamasını sağlamak
- Fair play ve etik değerleri öğretmek

Geçmiş yıllara nazaran ebeveynler, sporun artan önemine ve popülerliğine istinaden çocuklarını erken yaşlarda spor kulüplerine, spor okullarına götürmekte, çocuğun bir branşta özelleşmesine destek olmaktadır. Sporculara sunulan eğitim bursları, profesyonel sporların cazibesi (maddi gelir, statü vb.), kitle iletişim araçlarının sporcuları haddinden fazla yıldızlaştırmaları, sporun çok yönlü faydalarına karşı bilinçliliğin artması gibi nedenlerden ötürü birçok ebeveyn çocuklarının sporcu olması için daha fazla heveslenmektedir. Hatta bazı ebeveynler çocuklarının başarılarından dolayı prim yapma ümidiyle daha fazla iştirak etmektedirler.

EBEVEYNLERİN ÇOCUKLARININ SPORUNA KATILIM DÜZEYLERİ

Ebeveynlerin çocuklarının spor katılım düzeyi ile spor ortamında gösterdikleri davranışlar aşağıda anlatılmıştır.

Az katılım gösteren ebeveynler: Bu ebeveynler çocuklarının yaptığı spora katılımı oldukça az tutarlar, çocuklarının spor ortamında yaşadıklarını, fiziksel ve performans anlamında ne kadar gelişim gösterdiklerini takip etmezler, hatta fark etmek için çaba göstermezler.

Uygun düzeyde katılım gösteren ebeveynler: Ebeveyn katılımının ne az ne de aşırı olmadığı durumdur. Ebeveynler, sporcunun kendisini etkileyen kararlarda söz sahibi olabilmesine, kendini özerk hissetmesine fırsat verir.

Aşırı düzeyde katılım gösteren ebeveynler: Aşırı katılımcı ebeveynler çocuklarının sporuna çok fazla zaman ayırırlar, yüksek düzeyde finansal destek sunarlar ve sporun içerisinde kalmak için aşırı çaba harcar ve ısrarcı olurlar.

ÇOCUK VE GENÇ SPORCULARIN İHTİYAÇ DUYDUKLARI PSİKO-SOSYAL DESTEK TÜRLERİ

Duygusal Destek: Çocuk sporcular gösterdikleri gelişim ve çaba için cesaretlendirilmek, takdir edilmek, övülmek ve onaylanmak isterler. Bu bağlamda ailelerinden duygusal destek alan çocukların benlik saygıları ve özyeterlikleri de artacaktır. Çocuklar ebeveynlerinden geribildirim aldıklarında da dikkate alındıklarını, önemsendiklerini ve değerli olduklarını düşüneceklerdir.

Bilgi Desteği: Sporcu gençler problem içeren durumlarda olası çözümler için desteğe ve rehberliğe ihtiyaç duyarlar. Örneğin, çocuk uygun spor branşını nasıl seçeceğini, branşa özgü bir tekniği nasıl öğreneceğini ya da nasıl beslenmesi gerektiğini anlamak ve öğrenmek için destek arayabilir. Bu gibi durumlarda desteğin bir kısmını antrenöründen bir kısmını da ebeveynlerinden alabilmelidir.

Ekonomik Destek: Çocuklar spora katılımlarının ilk yıllarından itibaren ebeveynlerinin maddi ve somut desteğine ihtiyaç duyarlar. Çocukların spor branşına özgü ekipman, giysi ve malzeme, üyelik aidatı ve ulaşım ücreti gibi maddi gereksinimleri söz konusu olduğundan ebeveynlerin spora katılım düzeyine göre sağlayacağı destek düzeyi de değişmektedir.

SPOR ORTAMINDA GÖRÜLEN OLUMSUZ EBEVEYN DAVRANIŞLARI

Çocukların sporda başarılı olabilmeleri, kapasitelerini ortaya koyabilmeleri ve katılımdan keyif alabilmeleri için ebeveyn desteğinin oldukça önemli olduğundan bahsedilmiştir. Ancak, kabul edilen tüm bu doğrulara rağmen maalesef bazı ebeveynlerin bilerek ya da bilmeyerek çocuklarına zarar verecek tarzda davrandıkları görülmektedir.

Olumsuz Psiko-Duygusal Davranışlar

Aşırı eleştiri: Bazı ebeveynler, branş hakkında bilgisi olsun ya da olmasın çocukların spor performanslarını sürekli olarak eleştirmekte, antrenman ve maç performansı ile ilgili mevzuları eve taşımaktadırlar.

Başarı baskısı: Bazı ebeveynler, spora yaptıkları yatırım, çocukları ile ilgili yüksek beklentiler ve kendi kişilik özelliklerinden ötürü aşırı başarı odaklı davranmaktadırlar.

Aşırı rekabetçilik: Başarı odaklı ebeveynlikte olduğu gibi bazı ebeveynler farklı nedenlerden ötürü kendi çocuklarını diğer çocuklarla kıyaslama yoluna giderler.

Hoşgörüsüzlük: Bazı ebeveynler için çocuklarının yaptıkları küçük bir hata bile kabul edilemez büyüklüktedir. Hoşgörüsüz ebeveynler, çocuklarının kötü performanslarını sıkça dile getirirler.

Hakaret ve küçümseme: Bazı ebeveynler, çocuklarının performansını sıkça eleştirirler, hatta bununla yetinmeyip onları küçük düşürücü, özgüvenlerini zedeleyici hakaretlerde bulunabilirler.

Baskı ve zorlama: Bazı ebeveynler çocuklarını spora başlama ve sürdürme konusunda zorlayabilirler. Çocuğun ilgi duyduğu branşı seçmesine müsaade etmez, kendilerinin belirlediği spor branşına katılmaları hususunda zorlayabilirler.

Fiziksel Davranışlar

Şiddet içeren tepkiler: Bazı ebeveynler sahada yapılan hatalar veya başarısızlıklar karşısında kendi kontrollerini kaybedebilir, çocuklarına karşı fiziksel şiddet uygulayabilirler.

Agresif sözel taciz: Spor ortamında kendilerini kaybeden ebeveynler ise çocuklarına fiziksel şiddetin yanı sıra sözel tacizde bulunabilir, tehditler savurabilirler.

Fiziksel zorlama: Çocuklarının spor yaşamıyla ilgili yüksek standartlar oluşturan ve aşırı beklentiye giren ebeveynler çocuklarını fiziksel olarak ta aşırı zorlayabilirler.

Kontrolsüz öfke: Ebeveynler, çocukları kötü performans sergilediğinde, oyuna karşı isteksiz olduklarını, az çaba gösterdiğini algıladıklarında öfke krizine girebilir, bu anlarda kontrolsüz öfke patlamaları yaşayarak çocuklarına fiziksel sertlik gösterebilirler.

Hakemlere, diğer sporcu ve ebeveynlere saldırı: Bazıları, ebeveynlik rollerini unutarak ve sınırları daha da aşarak spor ortamında bulunan paydaşlara karşı da fiziksel şiddet gösterebilirler.

SPORCU EBEVEYNLERİNİN GERÇEKLEŞTİRDİĞİ İSTİSMAR DAVRANIŞLARI

Çocukların maruz kaldıkları istismar türleri genel olarak fiziksel, cinsel, ekonomik ve duygusal istismar olarak ele alınmaktadır. Spor ortamında ise genellikle ebeveynlerin fiziksel, ekonomik ve duygusal istismarda buldukları ya da bütünüyle ihmalkar davrandıkları görülmektedir. Bu bağlamda sporculara ebeveynlerince uygulanan istismar türleri ile ihmalkarlık içeren ebeveynlik tutumları aşağıda açıklanmıştır.

Fiziksel istismar

Çocukların en sık karşılaştığı ve tespit edilmesi en kolay istismar türü fiziksel istismardır. Spor ortamında, başarı odaklı ebeveynlerin, sırf çocukları daha başarılı olsun diye çocuğun yaşına ve fiziksel kapasitesine uygun olmayacak antrenmanlara zorlaması, hasta, rahatsız ya da sakat olsa dahi antrenmanlara (spora) devam etmesi yönünde zorlaması, ekstra antrenmanlar yaptırması, ya da ekstra antrenman yapması için zorlamalarda bulunması da fiziksel istismar olarak düşünülmelidir.

Ekonomik İstismar

Spora gösterilen yoğun ilgi ve beklentilerden ötürü spora yapılan yatırımlar artmış, spor ekonomik bir pazara dönüşmüş ve kitle iletişim araçları sayesinde dünyanın dört bir yanında pazarlanmaya başlanmıştır. Spora katılım ve sportif başarı birçok katılımcı için sosyal statü kazanma, prestij elde etme, dikey hareketlilik yaratma, sınıf atlama ve ekonomik kazanç elde etme aracı olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Sporcuların spora katılımları ve bu katılımı sürdürmelerinin nedeni sadece ekonomik kazanç elde etme, aile ekonomisine katkıda bulunma şeklinde ise sporcunun elde ettiği kazanç ebeveyn tarafından el konuluyorsa ya da çocuk sporu bırakmak istemesine rağmen ebeveynler tarafından katılıma zorlanıyor ise sporcunun ekonomik istismara maruz kaldığını söyleyebiliriz. Ebeveynler tarafından uygulanan bir diğer ekonomik istismar türü de sporculuk bursları ile ilgilidir. Ebeveynler çocuğunun başarılı bir sporcu olarak bu fırsatı yakalamasını istemekte, sonrasında ise kazandığı eğitim bursundan ya da maddi destekten mahrum olmaması için çocuğunun başarılı bir sporcu olarak yaşamına devam etmesi yönünde ısrarcı olmaktadır. Başarısızlık ya da kötü performanstan ötürü bursunun kesileceğine dair endişelerini, ailenin bu durumda yaşayacağı ekonomik zorluğu sıklıkla dile getirmektedir.

Duygusal (Emosyonel) İstismar

Emosyonel ya da psikolojik istismar olarak adlandırılan duygusal istismar çocukların hayatta en sık maruz kaldıkları istismar türlerinden biridir. Duygusal istismar ile diğer istismar türlerini birbirinden ayırmak oldukça zordur. Çünkü, fiziksel ya da ekonomik istismara maruz kalan veya ihmal edilen çocuklar aynı zamanda duygusal istismara da maruz kalmaktadırlar. Antrenman veya maçlarda çocuğuna bağırarak, başarılı olması ve sıkı çalışması için zorlayan ve tehdit eden, başarısızlık durumunda çocuğunu diğerleriyle kıyaslayan, aşağılayan, sevgiden yoksun bırakan, çocuğuna aşırı baskı ve otorite kuran, yargılayan, korkutan, cezalandıran ve sergilediği davranışlarla çocuğunu küçük düşüren ebeveynlerin de çocuklarına duygusal istismarda bulduklarını ifade edebiliriz.

SPORCU EBEVEYNLERİNİN SERGİLEDİKLERİ İHMALKAR DAVRANIŞLAR

Çocuk ihmali, günümüzün en önemli toplumsal sorunlarından biridir. İstismar “çocuğa kötü bir şey yapılması” anlamına gelirken, ihmalin “çocuk için iyi olan bir şeyin yapılmaması” anlamına gelmektedir ve bu yönüyle istismar aktif, ihmal ise pasif bir eylem olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2007).

Fiziksel ihmal; çocuğun güvensiz, korunaksız, sağlıksız ve riskli ortamlarda yetiştirilmesi olarak bilinen ihmal türüdür. Bu açıdan bakıldığında, sporcunun bulunduğu spor ortamının güvenliğini, kimlerle arkadaşlık ettiğini, çocuğun antrenman ve müsabakalara giderken ne denli güvende olduğunu takip etmeyen ebeveynlerin de ihmalkarlık ettiği söylenebilir.

Tıbbi ihmal; ailenin ekonomik koşulları yeterli olmasına rağmen spora devam eden çocuğunun gerekli olan tıbbi kontrollerini yaptırmaması, çocuğun yaşadığı hastalık ya da sakatlık dönemlerinde sağlık gereksinimlerini dikkate almaması, ilgilenmemesi ve sağlık kuruluşuna götürmemesi gibi davranışlar tıbbi ihmal kapsamında değerlendirilmelidir.

Duygusal İhmal; ebeveynlerin sporcu çocuğunun sağlıklı gelişimi için ihtiyaç duyduğu fiziksel, psikolojik ve bilişsel koşulları sağlamaması ya da dikkate almaması şeklinde açıklanabilir.

Denetimsel ihmal; Sporcular açısından düşünüldüğünde ebeveynlerin çocuklarının antrenman ve müsabakalara devamlılığı konusunda takibini yapmaması, spor ortamındaki doğru ve yanlış davranışların neler olduğunu öğretmemesi, yanlış davranışlara göz yumması (madde ve doping kullanımı, saldırgan davranışlar vb.), takım kurallarına uymamasını görmezden gelmesi, spor ortamında uğradığı mobing ve istismar gibi olumsuzluklardan habersiz olması, okul yaşamının nasıl gittiğine ya da devamsızlığı olup olmadığına dair takibi yapmaması denetimsel ihmalkarlık örnekleridir.

Eğitim ihmali ve bilişsel ihmal; çocuğun zihinsel gelişimi için gereken ortamın ve uyarıların sağlanamamasını anlatmaktadır. Ebeveynlerin çocuğunun akademik durumunu takip etmemesi, antrenman ve müsabakalardan ötürü kaçırdığı dersler için destek sunmaması, ders çalışabilmesi için zaman ve imkan yaratmaması eğitim ihmali kapsamında düşünülebilir.

SPORDA ÇOCUK KORUMA PROGRAMINDA SPOR SÜJELERİNİN (ANTRENÖR, TAKIM ARKADAŞI, YÖNETİCİ, HAKEMLER VE AİLE) SORUMLULUK, YETKİ VE GÖREVLERİ

Sporda çocuk koruma programlarında spor süjelerinin stratejik bir rol oynadığı ve çocuk sporcularının hem karakterlerinin hem de spor hayatlarının şekillenmesinde önemli rol üstlendikleri aşikardır. Bu başlık altında sporda çocuk koruma programı çerçevesinde spor paydaşları olarak kabul edilen ve özellikle spor yapan çocukların sağlıklı ve spor felsefesi ruhuna uygun bir şekilde spor yapmasını sağlayan antrenör, aile, hakem, takım arkadaşı ve yönetici gibi spor süjelerinin detaylı incelemesi yer almaktadır.

Sporda Çocuk Koruma Programlarında Antrenörlerin Yetki ve Sorumlulukları

Spora erken yaşlarda başlayan çocuklarda, aileler çocuklarını ilk olarak antrenörlere ve gelişim görevlilerine teslim ederler. Burada ikinci bir aile rolü üstlenen antrenörler, çocukların bakımını, sağlık durumlarını fizyolojik gelişimlerini ve yaptığı branşın gerektirdiği teknik özellikleri kontrol etme ve geliştirmekle yükümlüdürler. Antrenörler müsabakalarda, müsabakalara gidiş ve gelişlerde, antrenmanlarda ve teknik geliştirme ortamlarında sürekli olarak çocukların yanında ve en yakın şekilde temas içerisinde olan bireylerdir.

Sporda Çocuk Koruma Programlarında Takım Arkadaşlarının Yetki ve Sorumlulukları

Spor evreninde çocuk haklarının korunması ve çocukların sağlıklı bir şekilde spor hayatlarını devam ettirebilmesi adına takım arkadaşlarının da rolü önemlidir. Takım arkadaşı olan çocukların birbirilerine aşırı derecede kötü davranabilecekleri yaygın olarak kabul edilen bir gerçektir. Genel olarak bakıldığında çocukların spor ortamlarında yaşanan dalga geçmeler davranış kalıbı olarak adlandırılmakta ve mağdur olan çocukların hem özgüvenini hem de psikolojik iyi oluş halini doğrudan etkilemektedir.

Bu davranış kalıpları neticesinde çocuklar genelde zararlı çıkan taraf olurken, bu kalıplar zorbalık olarak da adlandırılmaktadır. Özellikle takım arkadaşlarının sözlü söylemlerinden ve kötü tavırlarından etkilenen çocuklar, bu hususta istismara uğramakta ve dolayısı ile sağlıklı bir spor ortamından uzaklaşmaktadır.

Sporda Çocuk Koruma Programlarında Spor Yöneticilerinin Yetki ve Sorumlulukları

Spor yöneticilerinin, kendi kulüpleri alt yapısında spor yapan çocukların etkinliklere ve faaliyetlere katılırken fiziksel ve/veya psikolojik zararlardan korunmasını sağlamak konusunda yasal ve ahlaki bir yükümlülüğü vardır. Bu yükümlülük doğrultusunda spor yöneticileri, çocuk sporcuların cinsel istismar, psikolojik saldırı, fiziksel saldırı gibi çocuk sporcuların hem psikolojik sağlıklarını hem de fiziksel sağlıklarını korumalı ve çocuk sporcularının sahip olduğu hakları benimseyerek süreci yönetmelidir. Bu doğrultuda spor yöneticilerine düşen görev ve sorumluluklar şunlardır;

Spor yapan bir çocuğun istismar mağduru olduğunu gösterebilecek her türlü göstergeyi bilmesi ve bunları tanıyabilmesi gerekmektedir.

Ayrıca çocuğun güvenliğiyle ilgili herhangi bir endişeleri varsa atılacak uygun önlemlerin farkında olmalıdırlar.

Spor yöneticileri çocuk istismarına ilişkin politika ve yönergelerine aşina olmaları gerekir.

Spor yöneticisinin kulüp içerisinde yapılan zorbalıkların görmezden gelmemesi gerekir.

Spor yöneticileri, her çocuğun spora katılırken kendini güvende hissetmesini sağlamalıdır.

Kötü davranışlar veya cinsel istismar gibi durumlarla karşılaşıldığında hukuki olarak süreç başlatmalıdır.

Sporda Çocuk Koruma Programlarında Ailenin Yetki ve Sorumlulukları

Tucci ve Mitchell'e (2015) göre ebeveynler ve aileler, spor kuralları gibi organizasyonlarda çocukları korumaya yönelik bir erken uyarı sistemi rolü üstlenmektedir. Onlar çocukların çevrelerinin gözü ve kulağıdır. Aileler çocuklarını, gerçekçi bir şekilde nasıl yardımcı olabileceklerini anlamaları için desteklenmeleri ve endişe verici, hatta alışılmadık bilgilerle karşılaştıklarında bu bilgileri anlatmaları ve çocukların yorumlamalarını sağlamaları gerekir.

Buradan yola çıkarak gerek istismar hususunda gerekse de çocukların korunması konusunda ailelere birtakım sorumluluklar düşmektedir. Bu sorumluluklar;

Aileler sporun temel felsefesini bilmeli ve çocuklarını bu doğrultuda yönlendirmelidir

Sporda çocuk koruma politikalarını araştırmalı ve çocuklarının haklarını savunarak sporda çocuk koruma bilincini çevresine aşılamalıdır

Çocukların özellikle sağlık ve pedagojik açıdan gelişimini sağlamalı ve bu gelişimi engelleyecek her türlü spor ortamından çocuklarını uzaklaştırmalıdır

Aileler, spor ortamlarından çocuklarından gelecek olan olumsuz yöndeki şikayetleri (istismar vb) iyi analiz etmeli ve zamanında müdahale etmelidir.

Aileler antrenörlerin uygunsuz gördükleri davranışları (aşağılama, şiddet ve cinsel suistimal vb) uygun yöntemlerle yetkili kanallara bildirmelidir.

Aileler çocukların spor yaptığı kulüplerin, çocuk güvenliği ve refahını kapsayan bir politikası olup olmadığı araştırmalı ve çocuk güvenliği ve refahını kapsayan politikası olan kulüpleri tercih etmelidirler.

Aileler ayrıca spor kulüplerinde çocukların güvenliğinden sorumlu bir yapının varlığında emin olmalı ve eğer öyle bir yapı yok ise yetkili mercilere bu talebini iletmelidir.

Aileler, çocukların olumsuz gördüğü durumları istediği şekilde özgürce anlatabileceği bir ortam hazırlamalı.

Aileler, risk altında olan her çocuğa ilişkin cinsel istismar ve psikolojik zarar verebilecek her olayı kendi çocuğu olmasa dahi raporlaştırmalı ve bunu diğer aileler ile paylaşmalıdır.

Sporda Çocuk Koruma Programlarında Spor Hakemlerinin Yetki ve Sorumlulukları

Gençlik sporunda hakemler, genç oyuncuların kendilerini güvende hissetmelerini ve sahanın onlar için dostane bir ortam gibi görünmesini sağlamak amacıyla pozisyonlarını olumlu bir iklim oluşturmak için kullanmalıdırlar (Holt,2008).

Çocukların spora katılmasında önemli bir rol üstlenen hakemler, çocuk sporcuların psikofiziksel gelişim düzeyine bağlı olarak aşağıdaki sözlü ve sözsüz mesajları kullanmalıdır:

Gülümseme içeren jest ve mimikler,

'Bravo!' gibi olumlu ifadeler içeren aksiyon yorumları,

'Tebrikler!' gibi coşkulu bir tutum,

Nazik ve sevecen bir ses tonu,

Kibar ifadeler ve göz teması içerisinde hareket etmelidir (Pianta,2012).

Ayrıca hakemler,

Sporcuların ihtiyaçlarına cevap vermeli,

Sporcuların sorularını yanıtlamalı (kararları açıklayarak),

Sporcuların duygularını tanımalı ve kabul etmeli (örneğin ağlama, üzüntü),

Oyuncular arasında meydana gelen çatışmaları yapıcı bir şekilde çözmeli,

Fiziksel temas kurarken çocukların kişisel haklarına dikkat etmeli ve talimatlarını bu haklar doğrultusunda vermelidir (Wells vd.,2008).

MEDYA KAVRAMI

Toplumsal hayatta ve sporda, medya ve yeni medya araçları çocuk koruma açısından önemli bir role sahiptir. Medya, çocukların yaşamlarına derinlemesine nüfuz eden bir güçtür ve bu nedenle, doğru kullanıldığında çocukların korunmasına önemli katkılarda bulunabilir. Ancak, aynı zamanda yanlış kullanıldığında çocukların mahremiyeti ve güvenliği risk altında olabilir.

Medya; televizyon, radyo, gazeteler ve internet dahil olmak üzere çok çeşitli iletişim ve bilgi yayma kanallarını kapsar. Kamuoyunun şekillendirilmesinde, bilginin yayılmasında ve toplumsal norm ve değerlerin etkilenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. "Medya" terimi, geleneksel kitle iletişim araçlarının yanı sıra yeni dijital ve sosyal medya platformlarını da içerecek şekilde gelişmiştir. Bu platformlar haber, eğlence ve reklam iletimi için kanallar olarak hizmet vermekte ve kamusal söylem ve görüşleri önemli ölçüde etkilemektedir.

YENİ MEDYA KAVRAMI VE YENİ MEDYA'NIN ÖZELLİKLERİ

Yeni medya, geleneksel medya ile dijital teknolojilerin birleşimi olarak tanımlanmaktadır. Bu kavram, internetin yaygınlaşması ve dijital teknolojilerin gelişimiyle ortaya çıkmıştır (Güven, 2021). Yeni medya, geleneksel medyadan farklı olarak, kullanıcıların içerik oluşturmaya, paylaşmaya, değiştirmesine ve tartışmasına olanak veren dijital uygulamalar bütünüdür.

Yeni medya, aynı zamanda geleneksel medya ile birçok farklılık göstermektedir. Teknolojinin gelişimine bağlı olarak ortaya çıkan yeni medya araçları, işletmelere ve kişilere birçok konuda destek olabilmektedir. Ayrıca, yeni medya sürecinde benzersiz dijital medya kullanımları öne çıkmış ve çoklu ortamın yeni teknolojik sürece entegrasyonu olanaklı hale gelmiştir. Yeni medya kavramı, geleneksel medyadan farklı olarak dijital teknolojilerin ve internetin etkisiyle ortaya çıkmış, içerik üretiminde ve iletişimde farklı dinamiklerin oluşmasına neden olmuştur.

Yeni medyanın özellikleri, onu geleneksel medyadan ayıran çok çeşitli teknik, sosyal ve kültürel yönleri kapsamaktadır. Yeni medyanın kullanıcı tarafından oluşturulan içerik ve dinamik programlama gibi teknik özellikleri, geleneksel medyaninkileri önemli ölçüde aşmaktadır. Ayrıca, yeni medya, içerik oluşturmada iş birliğini kolaylaştıran, yaratıcıların değerlerini ve ideolojik algılarını ileten ve sosyal ve politikten eğitimsel ve ticari olana kadar çok çeşitli amaçlara hizmet eden farklı sosyal-kültürel özelliklere sahiptir.

Büyük veri çağında yeni medya, zamanlılık, bilgi içeriği ve kişiselleştirme gibi geleneksel medyadan farklı özellikler göstermektedir. Geleneksel medya ortamı ile karşılaştırıldığında, yeni medya ortamı tek yönlü iletişim özelliklerine sahiptir ve yeni medyanın etkileşimli bilgi aktarımı daha belirgin hale gelmiştir.

Yeni Medya Türleri

Yeni medya, teknolojiye ilerlemelerle ortaya çıkan çeşitli dijital iletişim ve içerik oluşturma biçimlerini kapsar. Yeni medya türleri çeşitlidir ve sürekli gelişmektedir. İşte bazı temel türler:

1. Sosyal Medya: Facebook, Twitter, Instagram ve LinkedIn gibi platformlar kullanıcı etkileşimini, içerik paylaşımını ve topluluk oluşturmaya kolaylaştırır.
2. Mikro Bloglar ve Bloglar: Twitter kısa metin gönderilerine odaklanırken, Medium ve Blogger gibi platformlar kullanıcıların daha uzun biçimli yazılı içerik oluşturmaya ve paylaşmaya olanak tanır.
3. Podcastler: Radyo programları ve tartışmalar da dahil olmak üzere, isteğe bağlı dinleme için internet üzerinden dağıtılan sesli içerik.
4. Canlı Yayın ve Web Seminerleri: YouTube Live ve Twitch gibi platformlar, kullanıcıların canlı video içeriği yayınlamasına, izleyicilerle etkileşime girmesine ve sanal etkinlikler düzenlemesine olanak tanır.
5. Dijital Dergiler ve Gazeteler: Geleneksel basılı medyanın interaktif içerik, video ve multimedya öğeleri sunan çevrimiçi versiyonları.
6. E-kitaplar ve Dijital Yayınlar: Amazon Kindle veya Apple Books gibi platformlar aracılığıyla erişilebilen dijital kitaplar ve yayınlar.
7. Dijital Oyunlar ve Sporlar: Video oyunları ve e-sporlar etkileşimli, rekabetçi ve sosyal oyun deneyimleri sağlar.
8. Sanal Gerçeklik (VR) ve Artırılmış Gerçeklik (AR): VR, kullanıcıları bilgisayar tarafından oluşturulan bir ortama sokarken AR, dijital içeriği gerçek dünyanın üzerine yerleştirerek etkileşimli deneyimler yaratır.

9. Mobil Uygulamalar: Çeşitli hizmetler ve kişiselleştirilmiş deneyimler sağlayan akıllı telefonlar ve tabletler için tasarlanmış uygulamalar.

10. Web 2.0 Platformları: Kullanıcı tarafından oluşturulan içeriği, iş birliğini ve paylaşımı vurgulayan, daha etkileşimli ve dinamik bir web deneyimine katkıda bulunan platformlar.

SPORDA ÇOCUK KORUMA İÇEREN GÖRSELLERİN DOĞRU KULLANIMI

Sporcular İçin Fotoğraf ve Video Kullanımını ve Görsellerin Toplanma Sürecine İlişkin Uyulması Gereken Temel İlkeler

Herhangi bir spor müsabakasında sporcular için fotoğraf ve video kullanımı için aşağıdaki yer alan temel ilkeler bulunmaktadır;

Politika Oluşturma; Spor organizasyonları, çocuk koruma kapsamında fotoğraf ve video kullanımı için politikalar oluştururken temel ilkeleri benimsemelidir. Bu politikalar, öncelikle çocukların güvenliği ve gizliliği üzerine odaklanmalıdır.

Ebeveyn ve Çocuk İzni; Spor organizasyonları, çocuk koruma kapsamında fotoğraf ve video kullanımına ilişkin politikalar geliştirirken, ebeveyn ve çocuk izinlerine büyük önem vermelidir. Bu bağlamda, çocukların resim veya videolarının çekimi için önceden ebeveyn veya yasal temsilcilerinden yazılı izin alınmalıdır. İzinlerde, çocuğun kimlik bilgileri, mahremiyeti ve güvenliği konusundaki endişeler önceden belirtilerek, ebeveynlerin çocuklarının fotoğraf veya video kullanımına dair rızasını açıkça ifade etmeleri beklenir. Bu izinler, çocukların güvenliği ve gizliliğini korumaya yönelik bir güvence sağlar. Ayrıca, ebeveynlerin ve çocukların bu politika ve süreçler hakkında düzenli olarak bilgilendirilmesi, çocuk koruma önlemlerinin daha etkili bir şekilde uygulanmasına katkıda bulunur. Bu konuda tüm spor kuruluşları hem çocuktan hem de ebeveynlerden onay alınabilmesi için fotoğraf ve video kullanım onay formu oluşturmalıdır. Onay formunda görüntülerin nerede ne amaçla ve ne kadar süreyle kullanılacağına dair bilgiler yer almalıdır.

Resmi Tespit; Çocukların fotoğraf ve videolarının kullanımında dikkat edilmesi gereken bir diğer konu da bu görüntülerin kaydından kimin sorumlu olacağına belirlenmesi sürecidir. Çocuk koruma spor politikaları, sporda çocuk koruma politikaları çerçevesinde, bir spor etkinliği sırasında görselleri kaydedecek kişilerin önceden belirlenmesi ve bu kişilerin fotoğraf ve video kaydında uygun standartlar ve içerikler hakkında bilgilendirilmesi gerektiğini belirtir. Böyle bir politikada ayrıca çekilen tüm görsellerin organizasyonun mülkiyetinde kalacağı, başka bir amaçla kullanılmayacağı (özellikle satılmayacağı) ve gizliliğin sağlanması gerektiği belirtilmelidir.

Yasaklanmış Alanlar; Spor organizasyonlarının çocuk koruma politikaları, fotoğraf ve video kullanımı ile ilgili olarak yasaklanmış alanları belirlemeye yönelik temel ilkeleri benimsemelidir. Bu kapsamda, çocukların gizliliği ve güvenliği açısından hassas bölgeler, özellikle soyunma odaları, tuvaletler ve duş alanları gibi mahremiyetin korunması gereken yerler, fotoğraf veya video çekimleri için yasaklanmış alanlar arasında bulunmalıdır. Bu alanlarda çekim yapılması, çocukların mahremiyetini ihlal edebilir ve bu durum çocuk koruma standartlarına aykırıdır. Organizasyonlar, bu yasaklanmış alanları belirlemeli, bu alanlarda fotoğraf veya video çekimi yapılmasını kesinlikle yasaklamalı ve bu konuda katı kurallar uygulamalıdır. Ayrıca, personel, antrenörler ve diğer görevliler, bu yasaklanmış alanlarda herhangi bir fotoğraf veya video çekimine karşı duyarlı olmalı ve bu konuda eğitilmelidir. Bu önlemler, çocukların güvenliğini ve mahremiyetini koruma amacını güçlendirir ve spor organizasyonlarının çocuk koruma politikalarının etkinliğini artırır.

Ebeveyn Sorumluluğu; Spor organizasyonları, çocuk koruma politikalarını oluştururken ebeveynlere önemli bir sorumluluk düşmektedir. Ebeveynler, çocuklarının fotoğraf ve video kullanımına ilişkin politikalara tam anlayış ve katılımı yaklaşmalıdır. Bu, organizasyonların çocukların gizliliği ve güvenliği konusundaki taahhütlerine destek sağlayarak etkin bir çocuk koruma ortamının oluşturulmasına yardımcı olacaktır. Ebeveynlerin sorumlulukları arasında, çocuklarının resim veya videolarının çekimi için organizasyonun belirlediği izin süreçlerine uygun bir şekilde rıza göstermek yer alır. Ebeveynler, çocuklarına ait bilgilerin ve görüntülerin gizliliğini korumak amacıyla dikkatli davranmalı ve organizasyonun belirlediği politikalara uygun davranışlar sergilemelidir. Ayrıca, çocuklarının katıldığı etkinliklerde organizasyonun güvenlik protokollerine saygı göstermeli ve bu konuda çocuklarına rehberlik etmelidir. Ebeveynlerin etkin bir iletişimle organizasyonun çocuk koruma politikalarını anlamaları, çocuklarına bu konuda rehberlik etmeleri ve gerektiğinde organizasyon ile iş birliği yapmaları, sağlıklı ve güvenli bir spor ortamının oluşturulmasında önemli bir rol oynar. Bu iş birliği, çocukların spor etkinliklerine güvenli bir şekilde katılımını sağlarken, aynı zamanda ebeveynlerin de çocuk koruma süreçlerine etkin bir şekilde katılımını destekler.

Sporda Çocuk Korumada Görsellerin İçeriği ve Paylaşım Süreci

Herhangi bir spor müsabakasında sporda çocuk korumada görsellerin içeriği ve paylaşım sürecinde aşağıdaki durumlara dikkat edilmesi gerekmektedir;

Açıklayıcı Bilgi Yok; Sporda çocuk koruması bağlamında, görsel içeriklerin doğru ve etik bir şekilde kullanımı, organizasyonlar için büyük önem taşır. Fotoğraf ve videolar, çocukların gizliliği ve güvenliğini korumak adına dikkatli bir şekilde seçilmeli ve çekilmelidir. Etkinliklerdeki görsel içerikler, çocukların mahremiyetini ihlal etmeyecek ve ailelerin endişe duymasına neden olmayacak

şekilde seçilmelidir. Organizasyonlar, çocukların kimlik bilgilerini, konumlarını ve aile bilgilerini içeren görsel içeriklerin paylaşımını kesinlikle önlemelidir.

Uygun Açılar; Görsel içeriklerde çocukların mahremiyetini ve güvenliğini riske atmamak adına, içeriğin seçiminde ölçülü ve etik bir yaklaşım benimsenmelidir. Çocuklar, tanınabilir ve özel alanlarına saygı gösterilerek çekilen fotoğraf ve videolarda yer alırken, cinsel içerikli veya rahatsız edici pozisyonları içeren görseller kesinlikle kullanılmamalıdır. Ayrıca, sosyal medya ve diğer platformlarda paylaşılan görsellerde çocukların kimlik bilgileri, konumları ve aile bilgileri korunmalıdır.

Uygun Kıyafet ve Görüntü; Sporda çocuk koruması çerçevesinde, görsel içeriğin içeriği ve paylaşım sürecinde uygun kıyafet ve görüntü yönetimi büyük bir öneme sahiptir. Çocukların spor etkinliklerinde giydikleri kıyafetler, sporun doğası gereği vücutlarının belirli bölümlerini açıkta bırakabilir. Ancak, spor organizasyonları ve eğitmenler, çocukların giydikleri kıyafetlerin uygunluğunu gözetmeli ve çocukları cinsel içerikli ya da rahatsız edici bir şekilde gösteren görsel içeriklerden kaçınmalıdır. Paylaşılan fotoğraf ve videolarda çocukların rahatlık ve güvenliği gözetilerek, uygun kıyafetler içinde olduklarından emin olunmalıdır.

Faaliyete Odaklanın; Sporda çocuk korumasında, görsellerin içeriği ve paylaşım süreciyle ilgili temel prensiplerden biri faaliyete odaklanmaktır. Bu bağlamda, spor organizasyonları, çocukların etkinliklere katılımını, spor becerilerini ve takım ruhunu vurgulayan görsel içeriklere öncelik vermeli ve paylaşım sürecini bu odak noktasına uygun olarak yönetmelidir. Fotoğraf ve videolar, çocukların spor faaliyetleri sırasında gösterdikleri başarıları, eğlenceli anları ve takım çalışmalarını yansıtmalıdır. Ancak, çocukların rahatsız edici bir şekilde gösterildiği veya mahremiyetlerinin ihlal edildiği içeriklerden kaçınılmalıdır.

Görsel Güvenlik; Sporda çocuk korumasında, görsellerin içeriği ve paylaşım süreci kadar önemli olan bir diğer husus da görsellerin güvenli bir şekilde saklanmasıdır. Spor organizasyonları, çocukların kimlikleri, konumları ve mahremiyeti gibi hassas bilgiler içeren fotoğraf ve videoların güvenli bir depolama sistemine entegre edilmesini sağlamalıdır. Bu depolama sistemleri, yetkisiz erişime karşı güvenlik önlemleri içermeli ve sadece yetkili personel tarafından erişilebilir olmalıdır. Ayrıca, depolama süreci boyunca görsel materyallerin gizliliği ve güvenliği sürekli olarak gözden geçirilmelidir. Eğer bu görsel materyaller eğitim veya tanıtım amaçlı kullanılacaksa, çocukların kimlikleri gizli tutularak kullanımı sağlanmalıdır. Bu sayede, görsellerin saklanması süreci, çocuk koruma standartlarına uygun bir şekilde yönetilir ve çocukların güvenliği ve mahremiyeti en üst düzeyde korunmuş olur.

GİRİŞ

Spor alanında çocukların haklarına ve korunmasına yönelik görüşlerin temelinde genel çocuk koruma mücadelesi ve bu mücadelenin beraberinde getirdiği haklar yer almıştır. Bu anlamda 1900'li yılların başlarından itibaren yoğunlaşan çocuk hakları tartışmaları 1980'li yıllardan sonra spor alanında da görünürlük kazanmıştır. Bu tartışmaların ardından 1990'lı yıllarda yaşanan olaylar sporda çocuk korumaya dair daha somut adımların atılmasını zorunlu hale getirmiştir. Özellikle İngiltere, Kanada ve Avustralya'da spor faaliyetlerinde cinsel istismar skandallarının ortaya çıkması, bu ülkelerdeki sporcuların bu skandalları dile getirme cesareti göstermesi ve hak arayışları ile sivil toplum ve akademisyenlerin çabaları sporda çocuk koruma için kapsamlı çalışmaların önünü açmıştır. Uzun bir dönem gizlenen ve çeşitli sebeplerden dolayı gündeme taşınmayan çocuk koruma uygulamaları için başta antrenörler olmak üzere, sporcular, ebeveynler, spor yöneticileri ve sporun diğer tüm aktörlerine yönelik çalışmalar başlatılmıştır.

İNGİLTERE (BİRLEŞİK KRALLIK)

Sporda çocuk koruma programlarını merkezi bir şekilde uygulayan ilk ülke Birleşik Krallık'taki diğer ülkelerle (Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda) beraber İngiltere'dir. Birleşik Krallık'ta elit bir yüzme antrenörü olan P. Hickson'un 1995 yılında cinsel istismar olayı ile suçlanıp yargılanması sporda çocuk koruma programlarını başlatan en önemli olay olarak tarihe geçmiştir. Girişimlerin artması ve bu konuda kamuoyunun oluşmasından sonra Birleşik Krallık'ta çocukları her türlü şiddet ve olumsuzluktan koruma ve refahlarını sağlamaya ilişkin uygulamalar geliştirip kurumlara rehberlik etmeyi amaçlayan Çocuklara Yönelik Kötü Muameleyi Önleme Ulusal Derneği (NSPCC) devreye girmiştir. Bu çabalar sonucunda 2001 yılında NSPCC bünyesinde kurulan Sporda Çocuk Koruma Birimi (CPSU) hem federasyonlar hem de spor kulüplerine yönelik çalışmaların yapılmasını hızlandırmıştır. Birleşik Krallık'ta sporda çocuk koruma programlarının diğer ülkelere göre daha dikkat çekici bir özelliğe sahip olmasının önemli bir nedeni, bu programların merkezden alt birimlere doğru sistemik bir şekilde yaygınlaştırmasıdır.

Sporda Çocuk Koruma Birimi (CPSU) hem federasyonlar hem de spor kulüplerine yönelik çalışmaların yapılmasını hızlandırmıştır. Sporda Çocuk Koruma Birimi, çalışmalarının temel vizyonunu şu şekilde belirtmiştir:

- Sporda istismar olayları en aza indirilecektir;
- Çocukların ve gençlerin güvenliği ve refahının sağlanması, spor organizasyonları ve spor etkinliklerinin tüm alanlarına bütünüyle entegre edilecektir;
- Sporda çocuk çıkarlarının öncelikli olduğu açık bir kültür oluşturulacaktır;
- Spor, kurumlar arası çocuk koruma sistemlerine tam ve olumlu katkı sağlayacaktır;
- Sporun kararlılığına ve spor faaliyetlerine katılan çocukların çıkarlarını korumaya ilişkin kamuoyunun güveni artacaktır.

Futbol Federasyonu 2000 yılında başlattığı çocuk koruma stratejisinden sonra çabalarını artırmış ve 2004 yılında ana prensiplerini şu şekilde belirlemiştir:

- Çocukların mutluluğu ve refahı temel önceliktir;
- Yaşı, cinsiyeti, fiziksel ya da zihinsel engeli, kültürü, dili, ırkı, dini inancı ya da cinsel seçimi ne olursa olsun her çocuk istismardan korunma hakkına sahiptir;
- Sporda çocuk istismarı ile ilgili bütün şüphe ve bildirimler, ciddiyetle ve süratle incelenip yanıtlanmalıdır.

AVUSTRALYA

Sport England ile Sporda Çocuk Koruma Birimi'nin çabalarını izleyen Avustralya, sporda çocuk koruma politikalarını uygulamaya başlamış ve 1990'lı yılların ortalarından itibaren Avustralya Spor Komisyonu'nun (Australian Sports Commission - ASC) yeni çocuk koruma mevzuatı ile çocukların güvenliğini sağlamak için kulüplere önemli sorumluluklar yüklemiştir. Avustralya Spor Komisyonu, hükümetin ulusal spor politikası ve sporun finansmanından ve geliştirilmesinden sorumlu olan en üst organdır. Bu komisyonun spora halkın katılımını artırmak ve elit düzeyde spor gelişimini sağlamak üzere iki temel hedefi bulunmaktadır. Avustralya Spor Komisyonu, sporun bütünlüğünü korumak, Avustralya sporunun sorunlarını ele almak ve etik davranışlar geliştirmek için 2002 yılında Spor Etiği Birimi'ni (The Sports Ethics Unit) kurarak politikalar, uygulamalar, programlar ve kaynaklar oluşturulmasına yardımcı olmak için girişimlerde bulunmuştur. Bunu başarmak için birim, sürekli

olarak iyileştirilen, çok yönlü ve sektör çapında birçok yaklaşım geliştirmiştir.

Avustralya Spor Komisyonu, Spor Etiği Birimi'nden önce daha güvenilir bir spor ortamı oluşturmak için bazı strateji ve planlar devreye sokmaya çalışmıştır. Bu stratejiler zamanla geliştirilmiş ve bu birim ile koordine bir şekilde ilerletilmeye çalışılmıştır. Bunlardan bazıları Tacizden Uzak Spor Stratejisi (Harassment - Free Sport Strategy), Üye Koruma Politikası (Member Protection Policy) ve Kurallara Göre Oyna (Play by the Rules) projesidir.

Spor komisyonu çocuk koruma alanında stratejinin hedeflerini şu şekilde belirtmiştir:

- Spor endüstrisinin çocuk istismarı konusundaki bilinç ve anlayışını, ilgili yasal ve ahlaki yükümlülükleri genişletmek;
- Çocukların istismar edilme riskini en aza indirmek ve spor organizasyonlarından proaktif çalışmalar için taahhüt almak;
- Organizasyonların çocuk istismarına ilişkin olay ve iddialara uygun şekilde cevap verebilmelerini sağlamak;

KANADA

Sport Canada (Kanada sporunun tepe kuruluşu), Kanada Spor Politikası (federal, eyalet ve bölgesel hükümetler arasında yapılan bir anlaşma) ve Fiziksel Aktivite ve Spor Yasası gereğince spor politikaları ve programlarını belirleyen bir kuruluştur. Tüm Kanadalıların spora katılması ve sporda başarılı olma fırsatlarının geliştirilmesini amaçlayan eyalet ve bölgesel hükümetlerin spor ile ilgili politikalarını ve programlarını koordine etmektedir.

Kanada'da sporun değerini, sporda adaleti korumak ve güçlendirmek amacıyla birçok yeni dernek ve merkezin kurulması için Sport Canada'nın özel çabaları olmuştur. Bunlar arasında Kanada Antrenörlük Derneği (Coaching Association of Canada - 1970), Kanada Kadınları ve Sporu (eski adıyla Canadian Association for the Advancement of Women and Sport - 1981) ve Kanada Sporda Etik Merkezi (Canadian Centre for Ethics in Sports - 1992) gibi kurumları örnek göstermek mümkündür. Süreç içerisinde sporda suistimaller ortaya çıktığında bu kurumlar spordaki ihmal ve istismar olayları ile ilgili bir dizi çalışma yapmıştır. Diğer ülkelerde olduğu gibi Kanada'da da sivil toplum kuruluşlarının etkinlikler düzenledikleri ve çocuk haklarına dikkat çektikleri spesifik programlar olmuştur.

Sport Canada, Sporun Finansmanı ve Sorumluluk Çerçevesi (Sport Funding and Accountability Framework - SFAF) ile Ulusal Spor Örgütleri taciz ve istismar konularında çeşitli politikalar ve sorumlu görevliler belirlemiştir. Ulusal Spor Örgütleri düzenli periyotlarla Sport Canada'ya mevcut duruma dair raporlar sunmakta ve bu raporlar çerçevesinde yeniden finanse edilmektedir. Bu anlamda Spor Finansmanı ve Sorumluluk Çerçevesi temel olarak (1) taciz ve istismar olaylarıyla etkili bir şekilde başa çıkma, (2) sporcuların ve/veya ebeveynlerinin soru sorabilecekleri ve antrenörler veya diğer spor görevlilerinin tehdidinden korkmadan şikâyetlerini iletebilecekleri tarafsız görevliler eğitme ve (3) finansman alabilmek için politikayı yıllık olarak raporlama gibi sorumluluklara sahiptir.

SPORDA ÇOCUK KORUMA UYGULAMALARININ ÖNEMİ

Dünya çapında milyonlarca çocuk ve ergen, bütünsel sağlık ve gelişimsel faydalar için organize sporlara katılmaktadır. Ancak bazıları için spora katılım, istismar ve ihmal türleri de dâhil olmak üzere kötü muamele deneyimleriyle karakterize edilmektedir (Moustakas ve Petry, 2023). Spor ortamlarında istismar ve ihmalin sporcunun güvenliğini ve spora olan güveni tehdit ettiği konusunda yaygın bir fikir birliği vardır. Bununla birlikte, bu konuda yapılan araştırmalar sonucu elde edilen veriler sorunun yaygın olmaya devam ettiğini göstermektedir.

Organize spora katılım ve sporda devamlılık eğilimlerine bakıldığında, gençlerin %50-70'inin spor programlarına katıldığını, ancak katılımcıların kabaca %35'inin her yıl gençlik spor programlarından ayrıldığını ve 13 yaşına gelindiğinde gençlerin %70'inin sporu bıraktığı tahmin edilmektedir (Fraser-Thomas vd., 2016; Woods ve Butler, 2020). Gençlerin organize sporu bırakması istenilen bir durum değildir ve çözülmesi gereken bir kriz olarak düşünülmektedir (Cobley ve Moulds, 2023). Sporda çocuk ve gençlerin maruz kaldığı fiziksel, duygusal ve cinsel istismar da ayrıca spordan uzaklaşma nedeni olarak görülmektedir. Spor yapmayan gençler sporun sunduğu fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimsel faydalardan mahrum kalacaktır (Cobley ve Moulds, 2023; Fraser-Thomas vd., 2016). Spor yapmaya devam etmeme gençlerin fiziksel hareketsizliği, sağlık ve refah üzerindeki kısa ve uzun vadeli sonuçları (örn. diyabet, zihinsel sağlık sorunları) nedeniyle dünya çapında bir sorun olarak tanımlanmaktadır (Batista vd., 2019; Pfeiffer ve Wierenga, 2019).

Spor Ortamlarında İstismar ve İhmale İlişkin Vaka Örnekleri

Avrupa'da, Amerika'da, Kanada'da, Avustralya'da, İngiltere'de ve ülkemizde pek çok sayıda çocuk istismarı vakası medyada çok büyük yankı uyandırmış ve söz konusu durum bilimsel çalışmalar ile ortaya konulmuştur. Almanya ve Hollanda'da farklı spor dallarından 1.665 elit sporcunun katıldığı bir çalışmada, katılımcıların %17,9'u ciddi psikolojik şiddet biçimlerine maruz kaldıklarını, %10,2'sinin ise cinsel istismara maruz kaldığı bildirilmiştir (Ohlert vd., 2021). Alexander, Stafford ve Lewis (2016) tarafından İngiltere'de yapılan bir araştırmada 6.000' den fazla genç ile görüşülmüş ve katılımcıların %75'i duygusal istismar, %29'u cinsel istismar, %24'ü fiziksel istismar, %3'ü ise cinsel zarar gördüğünü belirtmiştir. Türkiye'de Çetin (2019) tarafından yapılan araştırmada 18 yaşından büyük 36 elit sporcu ile görüşülmüş, görüşmelerde geçmişe dair çocuk sporcuların deneyimleri ele alınmış ve elde edilen bilgiler doğrultusunda araştırmaya katılan sporcuların spor geçmişinde cinsel, duygusal, fiziksel istismara maruz kaldıkları ve ihmal edildikleri görülmüştür.

Araştırmalar sporla ilgili şiddetin takım sosyal etkinliklerinde, soyunma odalarında ve takımın kurulma aşamasında, sosyal medya üzerinden, yarışma sırasında, antrenörün evinde ortaya çıkabileceğini öne sürüyor (Evans vd., 2016; Gendron vd., 2011; Mountjoy vd., 2016). Bu ortamların aşağılama, zorbalık ve fiziksel saldırı gibi şiddet içeren faaliyetleri ve cinsel saldırıyı barındırdığı bilinmektedir (Kentel ve McHugh, 2015; Elendu ve Umeakuka, 2011).

Sporda itaat kültürünün varlığı, başarıya ve performansa aşırı vurgu yapılmasının sporculara yönelik şiddetin oluşmasına sebep olan nedenler olduğu düşünülmektedir (Parent ve Fortier, 2018). Bu sebeple spor ortamında paydaşların (antrenör, ebeveyn ve diğer çalışanlar) sporcuya sonuç odaklı yaklaşmayı (madalya, ödül odaklı yaklaşım) spordan elde edilen diğer kazanımlara (sağlık, mutluluk, eğlence, arkadaşlık) daha fazla vurgu yapılması gerektiği savunulmaktadır (Brackenridge ve Rhind, 2014; Lindhorst, 2015).

Spor Kulüplerinde Çocuk Koruma Uygulamaları

NSPCC sporda çocukların ve gençlerin korunmasına yardımcı olmak amacıyla 10 standart geliştirilmiştir. Bu standartlar, mevcut iyi uygulamalara, yaşanan deneyimlere ve araştırmalardan elde edilen kanıtlara dayandırılarak oluşturulmuştur.

Standart 1: Endişelere yanıt vermek için politika ve prosedürler

Çocuklara yönelik hizmetler veya faaliyetler sunan her spor kulübünün bir çocuk koruma politikası olmalıdır.

Standart 2: İşletim sistemleri

Politika ve prosedürlerin pratikte etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak ve belirli durumlarda ne yapılması gerektiği konusunda adım adım net bir rehberlik sağlamak için işletim sistemlerine ihtiyaç vardır.

Standart 3: Önleme

Çocukların ve gençlerin istismar ve ihmal edilme olasılığını en aza indirmeye yardımcı olacak tedbirler alınmalıdır.

Standart 4: Etik ve davranış kuralları

Etik kurallar, kuruluşun teşvik etmek istediği değerleri ve ilkeleri yansıtır ve politikalar ve sistemler için ahlaki bir temel sağlar. Davranış kuralları, neyin kabul edilebilir bir davranış standardı olduğunu tanımlar ve iyi uygulamaları teşvik eder.

Standart 5: Eşitlik

İstismar, her yaştan, etnik kökenden ve sosyal geçmişten, yeteneklerden, cinsel yönelimden, dini inançtan ve siyasi görüşten kız ve erkek çocukların başına gelmektedir. Kuruluşlar ayrımcılıkla mücadele etmek için adımlar atmalı ve tüm çocukları ve gençleri koruma tedbirlerine aktif olarak dâhil etmelidir.

Standart 6: İletişim

Spora katılan çocukların nasıl korunacağı konusunda ilgili tüm tarafları bilgilendirme, onlara danışma ve onları dinleme yolları oluşturulmalıdır.

Standart 7: Eğitim ve öğretim

Spor kulüplerinde çocukları korumak için gerekli bilgi, beceri ve anlayışı geliştirme ve sürdürme fırsatları sağlanmalıdır.

Standart 8: Tavsiye ve desteğe erişim

Çocukların korunmasından sorumlu olan kişilere gerekli bilgi ve desteği sağlamak için düzenlemeler yapılmalıdır. İstismara uğrayan çocuk ve gençlerin yardım almalarına yardımcı olunmalıdır.

Standart 9: Uygulama ve izleme

Kuruluşun çocukların korunmasına ilişkin niyetlerinin gerçekleşmesini sağlamak ve eylem ve etkinliği izlemek ve değerlendirmek için alınan önlemlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Standart 10: Etkileme

Ortak kuruluşlar tarafından çocukların korunmasına yönelik tedbirlerin benimsenmesini ve uygulanmasını etkilemek, teşvik etmek ve desteklemek için spor kulüpleri tarafından eylemler gerçekleştirilmelidir.

Spor Ortamlarında Çocuk Koruma Konusunda Spor Kulüplerinde Oluşturulması Gereken Politikalar

Çocuk Koruma Politikaları ve Prosedürleri Oluşturulmalı

Eğitim Programları Uygulanmalı

Tüm Çalışanların Suç Geçmişi Araştırılmalı

İzleme ve Denetleme Mekanizmaları Kurulmalı

Sorun Bildirim Mekanizmaları Oluşturulmalı

Aile ile İletişim Güçlendirilmeli

Güvenli Ortam Tasarımı Yapılmalı

Çocukların Mahremiyeti Korunmalı

Adil Oyun Kuralları Belirlenmeli

Çocukların Katılımını Güçlendirin

Spor Kulüplerinde Çocuk Koruma Bağlamında Risk Haritalama ve Koruyucu Önlemler

Barcelona Spor Kulübünde, 2022 yılında, Javier Romeo Biedma ve Pepa Horno Goicoechea tarafından spor kulüplerinde çocuk koruma bağlamında risk haritalama ve koruyucu önlemler listesi hazırlanmıştır. Barcelona Spor Kulübü'nde uygulanmak üzere hazırlanan spor kulüplerinde çocuklara yönelik risklere ilişkin alt başlıklara aşağıda yer verilmiştir. Bu başlıklar altında spor kulüplerinde çocuk koruma politikaları ayrıca ele alınmalı ve muhtemel riskler gözönünde bulundurularak çocuklara spor ortamlarında daha güvenli ortamlar yaratılmalıdır (Biedma ve Goicoechea, 2022):

Fiziksel Olarak Güvenli ve Koruyucu Ortamlar

Çocuk ve Gençlerin Merkeze Giriş Çıkışları

Duşlar, Kişisel Hijyen, Banyolar ve Soyunma Odaları

Yaralar, Hastalıklar ve İyileşme

Ulaşım ve Seyahat

Odalar ve Konaklama

Ofislerde ve Toplantı Odalarında Görüşmeler

Eğitim ve Öğretim Faaliyetlerinin Gerçekleştirildiği Alanlar

Spor Kulübünde Personele Yönelik Alanlar

Ortak Alanlar: Yemek Odası ve Dinlenme Odaları

Okul Takviye Sınıfları

Duygusal Olarak Güvenli ve Koruyucu Ortamlar

Spor Alanları ve Konaklama

Yemek Odaları ve Konaklama Alanları

Geçici Konaklama

Uzun Süreli Konaklama (yurt veya spor kamplarında konaklama)
Konaklamalarda Boş Zaman (Kısa, Orta ve Uzun Vadeli)

ANTRENÖRLÜK VE ETİK

Spora yönelik etik konusunun sporun kendisi kadar eski olduğu, Antik çağlardan beri sporun karakterini inşa ettiği görüşü savunulmaktadır (Loland, 2011). Antik Olimpiyat oyunlarının amacı ve uygulama biçimine baktığımızda birliktelik, barış ve sevginin vurgulandığını ve dürüst oyunun önemsendiğini görebiliriz. Bu bakımdan etik ilkelerin sadece modern dönemde değil sporun organize bir şekilde yapıldığı tüm dönemlerde önem arz ettiğini belirtebiliriz. Ancak pratikte kazanmanın yarattığı etkilerle oluşan hırs ve maddi kazanç arzusu ile beraber spor ortamında olumsuz davranışlar da oluşmuştur. İyi bir antrenör, saldırganlığı, hileyi ve aşırı psikolojik savaşı, sporcuların özgür ve sorumlu ahlaki aktörler olarak statüsünü zayıflattığı için kabul edilemez davranış biçimleri olarak değerlendirmeli ve buna göre ahlaki bir iklim yaratmalıdır (Loland, 2011).

Antrenörler İçin Etik İlkeler

Literatüre baktığımızda etik standartlar ile ilgili farklı ülkelerde ve farklı kurumlarda çeşitli yayınlar görülebilir. Bu yayınlardan bazılarını örnek verecek olursak National Registry of Coaches (NROC/Ülusal Koçlar Dairesi) , İngiliz Antrenör Stratejisi Birliği (UK Coaching), Kanada Antrenörler Birliği (CAC), İliyria İnsani Gelişme Enstitüsü (iLIDH) ve Türkiye Basketbol Federasyonu (TBF) tarafından belirlenen standartları etik ilkeler örneği olarak gösterebiliriz. Belirlenen etik ilkelerin ortak bir amaca vurgu yapmaktadır.

Güncel olan ve detaylı hazırlanan etik standartlardan biri Singapur'da NROC (2023) tarafından belirlenen antrenörlük etik ilkeleridir. NROC antrenörlük etik kurallarının çerçevesini üç geniş prensibe dayandırarak detaylandırmıştır.

- Bireylere Saygı: Her birey kendine özgü bir değere sahiptir. Antrenör, bireylerin onuruna saygılı bir şekilde hareket etmelidir.
- Sorumlu Antrenörlük: Sorumlu antrenörlük ilkesi, antrenörün yetkin ve sorumlu olmasını ve katılımcılara karşı bakım görevini yerine getirmesini gerektirir. Bu, katılımcılara yönelik risklerin en aza indirildiği ve bütünsel gelişimlerine yönelik faydaların en üst düzeye çıkarıldığı kavramını kapsar.
- Eylemlerde Dürüstlük: Eylemlerde dürüstlük ilkesi antrenörün doğruluk ve tutarlılıkla hareket etmesini gerektirir. Antrenörlerin dürüst, ilkeli ve onurlu olmaları beklenir.

Antrenörlerin etik ilke ihlalleri

Birilerine zarar verme niyetinde olmadan yapılan ihlaller küçük ihlaller olarak tanımlanmıştır (NROC, 2023). Bu ihlaller bir kez yapılmış ise küçük ihlaller grubunda sayılır; ancak birden fazla kez tekrarlı biçimde yapılırsa büyük ihlaller grubuna girmektedir. Örnek verecek olursak;

- Aşağılayıcı yorumlar
- Kötü sportmenlik
- Gecikme
- Devamsızlık
- Etkinlik/yarışma kural ve düzenlemelerine uyulmaması

Birilerine zarar verme ve incitme potansiyeli olan, bir kez ya da birden fazla kez tekrarlı biçimde yapılan ihlaller büyük ihlallerdir. Örnek verecek olursak;

- Fiziksel veya psikolojik olarak zarar vermek veya incitmek
- İtibarın, güvenilirliğin veya imajın zarar görmesi veya zedelenmesi
- Alkol veya uyuşturucunun kötüye kullanılması
- Herhangi bir yasa dışı maddenin kullanımı

Normatif bir teori olarak erdem etiğinin değeri, koçluk davranışını üç önemli ve birbiriyle bağlantılı şekilde etkileme kapasitesine sahip olup olmamasına bağlıdır (Hardman ve Jones, 2011).

- Birincisi antrenörlük bağlamında karakterin önemini vurgulamaktadır. Özellikle antrenörlük yapanlardan, kendi karakterlerinin antrenörlük yaptıkları kişileri nasıl etkilediği üzerine düşünmelerini ve bu konuda öz farkındalık geliştirmelerini ister.
- İkincisi farklı spor ortamlarında antrenörlük uygulamaları ile ilişkili normatif davranış ve eylem standartlarının incelenmesini içerir.
- Üçüncü ve son konu ise antrenörü kendi kişisel amaçlarını ve spora ilişkin değerleri incelemeye teşvik etmekte ve özellikle sporun kendisini şekillendiren ahlaki değerlerin ve amaçların açığa kavuşturulmasını içermektedir.

ANTRENÖR SPORCU İLETİŞİMİ

Sporcu-antrenör ilişkisinde sporcular ve antrenörleri sözlü ve sözsüz iletişim türleri aracılığıyla sürekli olarak iletişim kurarlar.

Sözlü mesajlar açık bir şekilde gönderilmeli ve doğru şekilde alınmalı ve yorumlanmalıdır. New York Jets'in başarılı futbol antrenörü ve Miami Dolphins'in genel menajeri Bill Parcells, hem etkili bir mesaj göndermenin hem de almanın önemini şu şekilde vurgulamıştır: "Bir mesaj gönderirken, dürüst ve doğru olmak yeterli. Mesajın etkisi onu kimin aldığına ve o anda neyi kabul etmeye istekli olduğuna bağlı olacaktır". Esasen, iletişimimizi iletmek için doğru zamanı ve yeri seçmeliyiz. Ne yazık ki antrenörler ve ebeveynler iletişimlerini sağlamak için sıklıkla en uygunsuz zamanı (örneğin, maçın hemen sonrası veya takımın önünde) seçerler. İletişim sorunları genellikle mesajların etkili bir şekilde gönderilmemesi, alınmaması veya yanlış yorumlanması nedeniyle meydana gelir. Bazen sorun, antrenör ile sporcu ya da öğretmen ile öğrenci arasındaki güven eksikliğidir. Çoğu zaman sorun mesajın iletilmesindedir. Bazı insanlar çok fazla konuşur, başkalarını sıkı tutan veya dikkatini dağıtan şeyler hakkında gevezelik eder, bazıları ise çok az konuşur ve yeterli bilgi aktaramaz (Weinberg ve Gould, 2019).

Sözsüz mesajlar ise oldukça etkili olduğu düşünülen mesaj türüdür. İnsanlar iletişim sürecinde genellikle kullandıkları sözsüz ipuçlarının çoğunun farkında değildirler. Aslında çeşitli araştırmacıların tahminleri, bir iletişimde aktarılan bilgilerin yaklaşık %50 ila %70'inin sözsüz olduğunu göstermektedir (Burke, 2005). Atletizm antrenörleri ve sporcular üzerinde yapılan bir araştırma, antrenman ve antrenman sırasında hem antrenörler hem de sporcular için iletişimin yaklaşık %50 sözlü ve %50 sözsüz olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yarışma sırasında sözsüz iletişim antrenörler için yaklaşık %75'e, sporcular için ise %66'ya yükselmiştir (Rata vd., 2012). Bu nedenle, antrenörlerin, sporcuların ve egzersiz liderlerinin, zengin bir bilgi kaynağı olarak kendilerinin (ve diğerlerinin) sözsüz ipuçlarına karşı son derece dikkatli olmaları kritik öneme sahiptir (Weinberg ve Gould, 2019). Sporcu-antrenör ilişkisinin kalitesini ve sporcunun sporla ilgili refahını büyük ölçüde etkileme potansiyeline sahip olan birden fazla antrenör iletişimi türü vardır (Cranmer vd., 2018). Bu iletişim türlerinden bazıları şunlardır:

- Öğretimsel,
- Organizasyonel,
- Kişiler arası.

Rhind ve Jowett (2010), antrenör-sporcu ilişkilerinin sürdürülmesine yönelik bir çalışma yürütmüştür. Çalışmada antrenör ve sporcu korumaya yönelik COMPASS olarak adlandırdıkları bir model oluşturmuşlardır.

- Conflict management (Anlaşmazlık/Çatışma yönetimi) - Örneğin, beklentileri açıklığa kavuşturmak ve çatışmayı önlemek için adımlar atmak ya da anlaşmazlıkların tartışılması sırasında iş birliği yapmak.
- Openness (Açıklık) - Sportmenlik dışı ve kişisel konular hakkında konuşmayı ve duyguları paylaşmak.
- Motivation (Motivasyon) - Çaba gösteren antrenörleri ve sporcuları içermekte (Örnek olarak kişilerin birbirini motive etmesi, etkileşimleri keyifli hale getirmesi).
- Positivity (Pozitiflik) - Bir antrenörün uyum sağlama yeteneğini ifade eder (Örnek olarak; kişinin kendi tutumunu değiştirmesi ya da antrenörün, sporcunun spor hayatı dışındaki olaylarla olumlu bir şekilde ilgilenmesi).
- Advice (Tavsiye) - Olumlu ve açık bir şekilde geri bildirim vermeyi ve almayı ve uygun olduğunda kişilerin birbirini övmesini içermektedir.
- Support (Destek) - Antrenör-sporcu ilişkisine bağlılığı ve hem sporla ilgili hem de kişisel konularda ulaşılabilirliği içermektedir.
- Social networks (Sosyal ağlar) - Sahadan veya korttan bağımsız vakit geçirilmesini içermektedir.